

סקר שטחים טבעיים בתחום המועצה האזורית עמק חפר

זאב קולר
מפות ועיבוד ממ"ג : אילנית איגל

מרץ 2010

תוכן

2	תקציר
4	רקע
5	רקע סטאטוטורי
8	מטרות
9	שיטה
10	תוצאות
37	דיון
43	המלצות
44	רשימת מפות
51	נספחים
55	ספרות

תקציר

תחום המועצה האזורית עמק חפר הוא שטח פתוח איכותי במרכז הארץ הכולל מספר סביבות אקולוגיות ייחודיות, כולל בתי גידול לחים שבזכותם הוכרז העמק "אזור חשוב לצפורים" ע"י ארגון "Birdlife". בתוך השטח המעובד באינטנסיביות, נותרו מספר שטחי טבע קטנים ואיכותיים ובכוונת המועצה האזורית לשלבם בתכנית האב של המועצה ולהבטיח את שימורם במסגרת תכנית האב של המועצה, הנמצאת בימים אלה בהכנה. הסקר הנוכחי הוא תוצר של המסמך: "המלצות תכנית האב לפתוח בר-קיימא, מסמך מדיניות, טיוטה לדיון", שהוכן ע"י אורבניקס בע"מ בדצמבר 2009 על-פי הזמנת המועצה האזורית וביצוע הסקר הוא פרי יוזמה של החברה להגנת הטבע, יחד עם מכון דש"א ורשות הטבע והגנים. המועצה האזורית חברה לתהליך הכנת הסקר ומשתתפת במימונו.

מטרות הסקר הן:

1. איתור שטחים טבעיים בתחום המועצה האזורית עמק חפר.
2. תיאור ראשוני של השטחים הטבעיים שאותרו.
3. דירוג ערכיותם האקולוגית של השטחים הטבעיים.
4. הצעות ראשוניות לטיפול ולממשק השטחים הטבעיים, לשיפור תפקודם האקולוגי וכבסיס לתכנון בר-קיימא בתחום המועצה.

בסקר אותרו 33 שטחים פתוחים שאינם מעובדים ומהווים משארים של טבע בתחום המועצה. שטחם הכולל מסתכם ב-2,352 דונם והם מייצגים ארבעה בתי גידול האופייניים לשרון בכלל ולמועצה האזורית בפרט: חולות מיוצבים (6 שטחים, 370.4 דונם), קרקעות קלות (11 שטחים, 643.9 דונם), בתי גידול לחים ולחים למחצה (12 שטחים, 1092.8 דונם) ומצוק חופי (שטח אחד, 90.8 דונם). כן נכללים בסקר שלושה תילים עתיקים בשטח כולל של 154.1 דונם.

בדו"ח שולבו נתוני אטלס המינים הנדירים, לפיו נרשמו בעמק חפר 65 מיני צמחים נדירים, ביניהם מיני צמחי מים טבולים שאינם קיימים יותר בנחלי העמק. חלק מהתצפיות ישנות משנות ה-40 וה-50 של המאה הקודמת וחלקן עדכניות יותר, אך לא קיימות תצפיות אחרי שנת 2000. רשימת המינים הנדירים כוללת צמחי בתי גידול לחים ונחלים (41.3%), צמחי הקרקעות הקלות (33.3%), צמחי שדות מעובדים (9.5%) וצמחי חול וחוף הים (9.5%). כן שולבו בדו"ח תצפיות בבעלי-חיים שהצטברו במאגר התצפיות הממוחשב של רשות הטבע והגנים ומתייחסות לחי שבעמק חפר. במאגר זה נרשמו 166 מיני בעלי-חיים, מתוכם 123 מיני עופות, 21 מיני זוחלים ו-17 מיני יונקים.

במבחן ערכיות השטחים הפתוחים, נמצאו 4 שטחים בעלי ערכיות גבוהה מאוד, 5 שטחים בעלי ערכיות גבוהה, 12 שטחים בעלי ערכיות בינונית, 7 שטחים בעלי ערכיות בינונית-נמוכה ו-5 שטחים בעלי ערכיות נמוכה.

השטחים הפתוחים שאותרו בסקר מהווים 2.54% מכלל שטח המועצה, 124,884 דונם. שמורות טבע וגנים לאומיים מוצעים, מאושרים ומוכרזים מהווים 3.33%. סך כל השטחים הפתוחים, השמורות והגנים מהווים יחד 5.87% משטחה של המועצה האזורית.

השטחים הפתוחים שאותרו בעמק חפר הם בבעלי חשיבות גבוהה לשמירת משאבי הטבע בתחום המועצה. הקרקעות הקלות מחזיקות מינים נדירים ואנדמיים, שייצוגם בשטחים שמורים אחרים בשרון הוא נמוך

מאוד בשל ניצולן האינטנסיבי של קרקעות אלו בחקלאות. בתי הגידול הלחים בשרון ובישראל בכלל נפגעו מאוד כתוצאה מניצול מוגבר של משאבי המים ומזיהום נחלים ומקורות המים והשרידים המועטים שנותרו בעמק חפר הם בעלי חשיבות גבוהה ביותר לשמירת משאבי הטבע של העמק ושל ישראל. שטחים אלה מהווים שריד לצומח שאכלס בעבר את ביצות עמק חפר ונחל אלכסנדר, ועשויים להוות מקור לאכלוס מחדש של הנחל ויובליו כאשר תשופר איכות המים בהם בעתיד. מצוק הכורכר החופי הוא תופעה גיאולוגית ייחודית בעולם שקיימת בחופי ישראל וערכה האקולוגי והנופי הוא חשוב ביותר. נחל אלכסנדר חוצה את המועצה האזורית מדרום-מזרח לצפון-מערב ומהווה שדרה מרכזית ארוכה וצרה המקשרת בין בתי גידול שונים. לאורך הנחל הוכשרו מאגרים ובריכות דגים שמרחיבים את רצועת הנחל ומשפרים את תפקודה כרצועה אקולוגית המקשרת את הנחל עם בתי הגידול הלחים הטבעיים שבעמק. בריכות עין החורש, שאינן משמשות יותר למטרה שלשמה הוקמו, הן בעלות ערכיות גבוהה כלשעצמן ובעיקר כחלק ממכלול שלם עם עינות חוגלה, אחד השרידים הטבעיים היחידים בעמק של בית הגידול הלח.

בעבודה נתחם חיץ אקולוגי במרחק של 200 מ' מסביב לשטחים הפתוחים. קו זה תוחם מספר אשכולות אתרים על פי אופיים האקולוגי. כאן בולטת חשיבותו של נחל אלכסנדר כציר מרכזי המאחד באשכול אחד את בתי הגידול הלחים הטבעיים, המאגרים ובריכות הדגים ברצף עד שפך הנחל לים. שני אשכולות נוספים מאחדים את בתי הגידול של הקרקעות הקלות: אחד בצפון העמק מצפון-מזרח לקבוץ גבעת חיים ושני בין היישובים בורגתה וחניאל. רצפי אשכולות נוספים מאחדים את החולות המיוצבים של חבצלת השרון ושושנת העמקים ואת החולות שממערב לאזור התעשייה עמק חפר.

ההמלצות העיקריות של הסקר קוראות לשילוב השטחים הפתוחים בתכנית האב של המועצה האזורית כשטחי טבע בעלי חשיבות לשימור, שיקום, שיקום וטיפול ולהגנה סטאטוטורית עליהם כשטחים מוגנים. מומלץ להקים מנגנון משותף לניהול משאבי הטבע, שיכלול, לצד המועצה האזורית, גם את רשות הטבע והגנים ואת נציגי ציבור תושבי העמק. ניהול שטחי הטבע יהיה על-פי תכנית ממשק אקולוגי שתגדיר את יעדי השימור והשיקום ואת אופן קליטת הקהל. כן מומלץ לכלול את כל המאגרים, בעיקר לאורך נחל אלכסנדר במערכת ניהול השטחים הפתוחים ובתי הגידול הלחים, כשבמערכת זו בולט ערכם של עינות חוגלה ובריכות עין החורש כמרכז פעילות של בעלי-חיים עם פוטנציאל עשיר לפיתוחם לקליטת קהל במגוון של פעילויות ספורט ונופש. מומלץ לטפח את שלושת האתרים הארכיאולוגיים שאותרו בסקר, להכשיר בהם מבואות כניסה, שבילי טיול ונקודות תצפית ולשלבם במערכת של מסלולי טיול בעמק חפר. עוד מומלץ לבצע סקר מקיף של צמחים בשטחי הטבע הפתוחים, שיתמקד בהכנת מצאי המינים בהם, להרחבת הידע כבסיס להמשך הטפול בהם בעתיד.

רקע

במרחב שבין גוש דן בדרום וחדרה בצפון, מהווה שטח המועצה האזורית עמק חפר שטח פתוח איכותי במרכז הארץ, הכולל מגוון של סביבות אקולוגיות, ביניהן

- שטחים חקלאיים מגוונים
- חוף ים
- דיונות וחולות מיוצבים
- רכסי כורכר חופי
- קרקעות קלות של מישור החוף
- בתי גידול לחים
- נחל אלכסנדר ויובליו

בשל ריבוי מקווי המים הטבעיים והמלאכותיים שבו, הוכרז עמק חפר כ"אזור חשוב לצפורים" ע"י ארגון "birdlife".

רוב שטח המועצה מיושב ומעובד באינטנסיביות, אך נותרו בו שטחי טבע בודדים קטנים שאינם מעובדים, או שהיו מעובדים בעבר ועיבודם הופסק. המשך קיומם ותפקודם של שטחים אלה כאיי טבע בלב הרצף המעובד מותנה בשילובם בתכנית אב של המועצה, הנמצאת בימים אלה בהכנה, בהגנה סטאטוטורית עליהם ובניהול אקולוגי ראוי שלהם.

סקר השטחים הטבעיים בעמק חפר, שהוא נושא עבודה זו, נגזר מהמלצות תכנית אב לפתוח בר קיימא, המועצה האזורית עמק חפר, מסמכי מדיניות, טיוטה לדיון, דצמבר 2008, שהוכן ע"י אורבניקס בע"מ. במסמך זה מוצג חזונה של המועצה האזורית בהקשר לשטחים הפתוחים: "השטחים הפתוחים במועצה האזורית עמק חפר, על סוגיהם השונים, ימשיכו להוות גם בעתיד 'ריאה ירוקה' במרכז הארץ, ולשמש כמרחב כפרי פתוח עבור תושבי האזור. המועצה, כמו גם הישובים והתושבים, יפעלו במשותף לשמירה על היקפם, איכותם ורציפותם של השטחים הפתוחים ולהבטחת קיומן של המערכות האקולוגיות בשטחים אלה". המטרות שהוגדרו להשגת החזון הן:

- (א) הבטחת שימורם של השטחים הפתוחים המוגנים (בתכניות השונות) ושל השטחים בעלי רגישות וערכיות גבוהה; שימור ערכי טבע בעלי ייחודיות.
 - (ב) מניעת זיהומים ומטרדים בשטחים הפתוחים.
 - (ג) שמירת רצועת נחל אלכסנדר כשדרה ירוקה מרכזית בעמק, והמשך שיקום הנחל ויובליו.
 - (ד) הגדלת מעורבות התושבים בשמירה על השטחים הפתוחים במרחב המועצה.
 - (ה) העלאת חשיבותם הציבורית של השטחים הפתוחים בעמק חפר בקרב תושבי האזור האוכלוסייה העירונית שמחוץ למועצה.
- היעד הראשון שנקבע במסגרת זאת הוא "מיפוי השטחים הפתוחים בעמק חפר וסיווגם עפ"י רמות וסוגי פיתוח או שימור רצויים".

- בעקרונות המדיניות נקבע ש:
המועצה האזורית עמק חפר מופקדת על שמירתם של השטחים הפתוחים בשטחה למען כלל תושבי המדינה. לפיכך, עליה לנהוג באחריות וברגישות תוך שקילת מכלול ההיבטים בכל תכנית פיתוח הגורעת משטחים אלה.

- שמירת איכותם ורציפותם של השטחים הפתוחים בעמק לסוגיהם (שטחים חקלאיים, חופים, יערות, גנים לאומים ושמורות ונוף) תוך הכרה בחשיבותם (משאבים טבעיים, מגוון ביולוגי וכיו"ב) ובתפקיד שהם ממלאים עבור האוכלוסייה המתגוררת במרכז הארץ.
- שטחים פתוחים בעמק חפר בגבולות הישובים העירוניים – שטחי אל-געת. על מנת להבטיח את רציפותם של השטחים הפתוחים וליחד את אופיו הכפרי של האזור מסביבתו, השטחים הפתוחים המקיפים את הישובים יוותרו פתוחים, בין אם חקלאיים או בעלי ייעוד פתוח אחר.
- איזון בין פיתוח לשימור: כל פיתוח בשטחים הפתוחים יהיה רגיש ומבוקר, תוך יצירת איזון בין הצורך בשימור לבין הצורך בפיתוח של תשתיות בנויות ומקורות פרנסה לתושבי האזור. המועצה תפעל תוך מחויבות לשמור על המשאבים הטבעיים למען הדורות הבאים ותוך חתירה להשגת הסכמות בין קבוצות העניין באזור.
- שיקום והשבה של מערכות אקולוגיות: המועצה, בסיוע גופים ואנשי מקצוע, תפעל לשיקום מערכות אקולוגיות ו/או בתי גידול שנפגעו כתוצאה מפיתוח, זיהום או פגיעה אחרת.
- מודעות, אחריות ומחויבות סביבתית: המועצה, כמו גם הישובים והתושבים, יפעלו מתוך אחריות משותפת ומחויבות לשמירת השטחים הפתוחים וערכי הטבע, ומניעת זיהומים בהם לרווחת תושבי האזור ועבור כלל תושבי מדינת ישראל.
- חינוך לשמירה על השטחים הפתוחים: שילוב נושא השמירה על השטחים הפתוחים בתכניות הלימוד בבתי הספר היסודיים והעל-יסודיים, לרבות סיורים, עבודות חקר, ביוטופים ואקוטופים.
- יצירת מאגר מידע כולל על השטחים הפתוחים במרחב המועצה. מיפי השטחים הפתוחים לסוגיהם השונים וקביעה – בתהליך של התייעצות, רמות פיתוח שונות בהתאם למאפייני השטחים הפתוחים וחשיבותם הסביבתית-אקולוגית.

ההמלצה הראשונה בסעיף המלצות במסמך לעיל היא מיפוי השטחים הפתוחים בעמק חפר לסוגיהם השונים. המסמך ממליץ לבצע מיפוי מקיף ומפורט של כל סוגי השטחים הפתוחים בעמק חפר. מיפוי זה יכול להתבסס על סקרים ועבודות קודמות שנעשו, אך יש צורך לבצע בדיקות או סקרי שטח על מנת לעדכן את המידע הקיים. במסגרת המיפוי, יש לסווג את השטחים הפתוחים עפ"י רמות ערכיות שונות, מהן ניתן יהיה לגזור את היקפי הפיתוח הרצויים בשטחים אלה. המפה תהווה כלי עבור המועצה ליישם את מהות התפיסה "פיתוח בר קיימא", קרי: פיתוח מאוזן, המתחשב במאפייני הסביבה. מפה זו תוכל לשמש מסגרת לתכנון מפורט יותר של אתרי נופש ותיירות ולהוות אמצעי להתייחסות בכל הליך תכנוני עתידי.

הסקר הנוכחי הוא, אם-כן, תוצר של המלצות המסמך וביצועו הוא פרי יוזמה של החברה להגנת הטבע, יחד עם מכון דש"א ורשות הטבע והגנים. המועצה האזורית חברה לתהליך הכנת הסקר ומשתתפת במימונו.

שטחים פתוחים מוגדרים במסמך אורבניקס כ"כל השטחים הבלתי מבונים ואלה שאין עליהם תכנית בינוי מפורטת ומאושרת", וניתן לסווגם לארבע קטגוריות:

- א. שטחים פתוחים מוגנים או מיועדים להגנה מתוקף תכניות מתאר ארציות ייעודיות: תמ"א 8 לגנים לאומיים, שמורות טבע ושמורות נוף ותמ"א 22 ליער וייעור (מפה מס' 1).

- ב. שטחים פתוחים מוגנים מתוקף תכניות מתאר ארציות (תמ"א 35) ומחוזיות, שמקנות הנחיות תכנוניות בעלות תוקף מחייב, אך אינן מעניקות רמת הגנה מספקת לשטחים הפתוחים כמו התכניות הארציות הייעודיות.
- ג. שטחים פתוחים בתחומי אזורים בנויים המוגדרים בתכניות מקומיות או בתכניות בניין עיר כ"שטחים ציבוריים פתוחים" ומיועדים לשמש גנים ופארקים לאוכלוסיית הישובים.
- ד. שטחים פתוחים אחרים, שאין להם מעמד סטאטוטורי מיוחד או שטחים שאינם בנויים. קטגוריה זו כוללת גם שטחים פתוחים בשולי ערים, שטחים חקלאיים ושטחי מרעה.
- ה. שטחים פתוחים בבעלות פרטית.

הסקר הנוכחי מתייחס במושג "שטחים טבעיים" לשטחים שאינם בנויים או מעובדים כיום והם נטולי הגנה סטאטוטורית מכוח תכניות מתאר ארציות או תכניות מחוזיות. שטחים אלה הם איים של "תשתיות טבע" בתוך המרקם המעובד או הבנוי בתחום המועצה האזורית ומהווים משאב טבע ראוי לשימור, לשיקום ולטיפוח. גנים לאומיים ושמורות טבע, מוכרזים ומוצעים, אינם נכללים בסקר זה.

רקע סטאטוטורי

תכנית מתאר ארצית משולבת לבנייה, לפיתוח ולשימור, תמ"א 35.

בתכנית זאת, מוגדרת המועצה האזורית עמק חפר כ"מרקם שמור משולב", שמטרתו לאחד ברצף אחד ערכי טבע, חקלאות, נוף, התיישבות ומורשת, תוך יצירת שדרה ירוקה מצפון לדרום וחייצים פתוחים לאורך ערוצי נחלים. לב המועצה, השטח הסובב את רצועת נחל אלכסנדר, מוגדר כ"מכלול נופי", שטח שעליו חלות הגבלות פיתוח. יישובי מערב המועצה, מכמורת, כפר ויתקין, בית חרות, בית ינאי, ביתן אהרון וגבעת שפירא נכללים במרקם חופי והיישובים הסמוכים לנתניה, אביחיל, חבצלת השרון, שושנת העמקים וצוקי ים נכללים במרקם עירוני. על-פי ההנחיות הסביבתיות של תמ"א 35, מוגדר רוב שטח המועצה האזורית כבעל רגישות נופית סביבתית גבוהה, הגדרה המחייבת עמידה בתנאים הקבועים בהוראת התכנית בהקשר לכל תכנית פיתוח.

תכנית מתאר ארצית ליער וייעור, תמ"א 22.

בתחום המועצה מספר שטחי יערות: יער פארק חופי מזרחית למכמורת, יער נטע אדם קיים דרומית מזרחית למדרשת רופין, נטיעות בגדות נחלים ויער טבעי לשימור לאורך חלק מתוואי נחל אלכסנדר (מפה מס' 1).

תכנית מתאר ארצית לגנים לאומיים, שמורות טבע ושמורות נוף, תמ"א 8.

תכנית זו, המייעדת שטחים לגנים לאומיים, שמורות טבע ושמורות נוף מגדירה את השטחים הבאים בתחום המועצה (מפה מס' 1): גן לאומי נחל אלכסנדר, כ-3,800 דונם, שלבו הוא מורד נחל אלכסנדר מגשר הצבים עד לשפך לים. חלקו המערבי של הגן הלאומי כולל את שפך הנחל, חוף הים וחוף הרחצה המוסדר בית ינאי. חלקו המזרחי כולל את הנחל, הדיונות המיוצבות, חורשת איקליפטוסים וגבעת הכורכר של חורבת סמרה. שמורת ביתן אהרון, על שטח של 46 דונם בית כפר ויתקין וביתן אהרון, המשמרת את בית הגידול הכורכרי של האזור ובתחומה בית הראשונים ובית קרבל, שהם בעלי חשיבות להיסטוריה ההתיישבותית של עמק חפר. גן לאומי נעורים (מוצע), על שטח של כ-250 דונם, הכולל רצועת מצוק חוף,

בין נעורים וצוקי ים וכן שטח בין המצוק עד לכביש החוף. זהו שטח פגוע קשות שיש לשקמו. גן לאומי אביחיל, על שטח של כ-95 דונם, הנמצא צפונית-מערבית לאביחיל וייעודו שימור בית הגידול של החולות המיוצבים של מישור החוף, עם יער פארק של חרוב מצוי ואלת המסטיק. גן לאומי קקון, הכולל את שרידיו של מבנה ממלוכי, על יסודות של מבצר צלבני. פארק השרון נמצא למעשה מחוץ לתחום המועצה האזורית, ומהווה יחידת נוף טבעית גדולה ורציפה, המשמרת יער פארק של חרוב מצוי ואלת מסטיק, יחד עם קרקעות קלות של מישור החוף, חולות מיוצבים ובריכה עונתית גדולה, בריכת יער.

תמ"א 3/34

תכנית מתאר ארצית משולבת למשק המים נחלים וניקוז. התכנית מגדירה את מעמדם של הנחלים בישראל, ומטרתה הבטחת המשך קיומם ותפקודם של נחלים וסביבתם, הן לצורך שיקום, שימור ופיתוח ערכי נוף, אקולוגיה ותרבות והן כמוקדים לפעילויות נופש ופנאי, בד בבד עם הבטחת תפקודם כעורקי ניקוז ופשטי הצפה להלכת מים וצמצום נזקי סחף והצפות הנגרמים מנגר עילי. בתחום המועצה, מוגדרים בתכנית נחל אלכסנדר, יובליו ותעלות הניקוז העיקריות המתנקזים אליו (מפה מס' 1).

תכנית מתאר ארצית לחופים, תמ"א 13

בתחום התכנית מגוון של ייעודי קרקע (מפה מס' 1), ביניהם ישוב חקלאי (חבצלת השרון), תיירות ונופש (בית ההבראה במשטרת נעורים), גן לאומי (חוף נעורים), מוסדות צבור (הדסה נעורים), ישוב חקלאי (בית ינאי), שמורת חוף (בית ינאי), גן לאומי נחל אלכסנדר, חוף רחצה (שפך נחל אלכסנדר), שמורת ים (מכמורת) מוסד חינוכי (ביה"ס מבואות ים והמכללה הימית), חוף רחצה מכמורת ואזור תיירות ונופש (מלון מירמר במכמורת, שרק חלקו בתחום המועצה האזורית).

תכנית מתאר מחוזית למחוז מרכז, תמ"מ 3/21

תכנית זו מתייחסת למרחב המועצה האזורית עמק חפר כ"אזור חקלאי / נוף כפרי פתוח", המיועד לעיבוד חקלאי, מתקני ספורט ונופש, שטחים ציבוריים פתוחים, ייעור, נופש ותיירות למעט אכסון, חינוכי קמפינג, דרכים וחינוך, מסעדות ומזנונים, מתקני תשתיות ותחנות תדלוק. הישובים בתכנית מוגדרים כ"אזור פיתוח כפרי" המיועד למגוון של צרכים והרחבתם מותרת באזור פיתוח כפרי, תוך שמירת משאבי קרקע וקיום התשתיות הנחוצות.

תוואי נחל אלכסנדר מוגדר בתכנית כ"אזור נחל וסביבותיו" ובתחומו הוגדרו קווי תשתית קיימים ומתוכננים, אזור התעשייה של המועצה בצפון-מערב וכן גנים לאומיים ושמורות טבע בהתאם לתמ"א 8.

סקרים ותכניות קיימים

סקר השטחים הפתוחים, המשרד להגנת הסביבה

במסגרת הסקר הוגדרו בעמק חפר 13 יחידות נוף שכל אחת מהן אופיינה על-פי מספר משתנים: תבליט, מסלע, צומח וחי, הידרולוגיה, חקלאות, תיירות, מורשת ועוד. יחידות הנוף דורגו בין 1 (נמוך) ל-6 (גבוה). מבחינת הערך התיירותי של יחידות הנוף, השטחים החקלאיים בעמק חפר דורגו בערכיות 6. כך דורגו גם רצועת החוף, שפך נחל אלכסנדר, חוף נעורים ופארק השרון. ערכיות 5 קבלו נחל אלכסנדר וסביבותיו ושאר השטחים שבתחום המועצה דורגו כבעלי ערכיות תיירותיות בינוניות. מבחינת נדירות של משאבי אדם וסובב ומידת הנדירות של יחידת הנוף כולה, דורגו כל שטחי עמק חפר כבעלי נדירות גבוהה כאשר רצועת החוף

והשטחים הצמודים לה דורגו כבעלי הנדירות הגבוהה ביותר. מבחינת רגישות יחידות הנוף, דורגו פארק השרון, רצועת החוף, שפך נחל אלכסנדר וחוף נעורים כבעלי הרגישות הגבוהה ביותר.

נחל אלכסנדר

נחל אלכסנדר הוא אחד הנחלים החשובים והערכיים שבין נחלי החוף של ישראל. אורכו בתחום המועצה האזורית הוא כ-16 ק"מ, ותחום זה הוא זורם כמעט לכל אורכו. מקורות מימיו הם מעט מי נביעות מקומיות, ניקוז שטחים חקלאיים ומאגרים לאורכו, מי בריכות דגים ומי קולחים מטוהרים. מליחות המים בחלקו התחתון של הנחל נובעת מכניסת מי-ים דרך השפך. המנהלה לשיקום נחל אלכסנדר, שהוקמה בשנת 1994 ביוזמת ראש המועצה האזורית דאז, נחום איצקוביץ, מאגדת כ-20 גופים ופועלת לשיקום הנחל כאתר תיירות, נופש ופנאי. לאורך הנחל שטחים פתוחים נרחבים, בעיקר חקלאיים, אך גם שטחים טבעיים בעלי ערכיות גבוהה ביותר. על הנחל חלות מספר תכניות.

תכנית אב לגן הלאומי נחל אלכסנדר, המציגה תפיסת פיתוח שונה מתכניות קודמות, תוך דגש על שימור ערכי טבע ונוף, שימור הדיונות וצמצום שטחי חנייה ובנייה.

תכנית אב כוללת לשימור, שיקום ופיתוח נחל אלכסנדר (1995), שהוכנה ע"י צוות תכנון בראשות אדר' עמוס ברנדייס, מהווה בסיס מרכזי לקביעת ההתייחסות את הנחל ולשיקומו. אחת מתוצאות התכנית היא שיקום קטעי נחל ופיתוח 8 פארקים עיקריים לאורך נחל אלכסנדר ונחל שכס. כן מקודם בימים אלה שביל לרוכבי אופניים לאורך הנחל.

תכנית מתאר מחוזית חלקית תמ"מ 2/27 (אושרה למתן תוקף). תכנית שחלה על שטח של כ-36,250 דונם שנועדה לקבוע מסגרת תכנונית לצפון רצועת נחל אלכסנדר המצויה בתחום מרחב תכנון מקומי עמק חפר. מטרותיה של התכנית הן קביעת ייעודם של השטחים בנחל אלכסנדר וסביבותיו והשימושים המותרים בהם, קביעת הוראות לשימור ושיקום צפון נחל אלכסנדר ויובליו והשטחים לאורכם, קביעת הוראות לשמירה על קרקע חקלאית ושטחים פתוחים ושימוש בהם, קביעת הוראות לפיתוחם של שימושי פנאי ונופש וקביעת הוראות סביבתיות.

מטרות

1. איתור שטחים טבעיים בתחום המועצה האזורית עמק חפר.
2. תיאור ראשוני של השטחים הטבעיים שאותרו בתחום המועצה האזורית עמק חפר.
3. דירוג ערכיותם האקולוגית של השטחים הטבעיים.
4. הצעות ראשוניות לטיפול ולממשק של השטחים הטבעיים, לשיפור תפקודם האקולוגי וכבסיס לתכנון בר-קיימא בתחום המועצה.

שיטה

השטחים הטבעיים בתחומי המועצה האזורית עמק חפר אותרו על-פי אורטופוטו בקנה מידה של 1:15,000, שהוכן במיוחד לצרכי הסקר. בשלב ראשון אותרו בתצלום כ-45 שטחים טבעיים שגבולותיהם סומנו על-גבי האורטופוטו. כל פוליגון קבל שם לצורך זיהוי והתאמה של הסימון במפה לנתונים שנאספו. בהמשך נבדק כל אחד מהשטחים שסומנו באמצעות סיור בשטח, בו נרשמו נוף הצומח הכללי, תוארו הקרקע, חברת הצמחים ושטחים שכנים ונרשמו מיני צמחים עיקריים שנראו בחלקה במיון לעצים, צמחי קיימא וצמחי חלוף. כל הנתונים נרשמו בדף נתוני שדה שהוכן לצרכי הסקר ושופר מספר פעמים במהלכו. כל אחד מהשטחים שנבדקו תועד בצילומים. חלק מהשטחים שאותרו על-פי תצלום האוויר נפסלו בעת הסיור בשטח בשל שינוי בשימושי השטח, ואינם נכללים ברשימת השטחים הטבעיים. חלק מהשטחים אותרו על-פי ידע אישי של הסוקר, אחרים – על-פי ידע אישי של הפקח האזורי, אורי קייזר. מידע חשוב לאיתור שטחים טבעיים נוספים התקבל מאלישע פורת, חבר קיבוץ עין החורש. בסקר לא נכללו שטחים טבעיים שגודלם מתחת לדונם אחד. כן לא נכללו בו שולי שדות או תעלות ניקוז, למרות שחשיבותם האקולוגית עשויה, לעיתים, להיות גבוהה כנתיבים מקשרים בין בתי הגידול השונים. בעמק חפר קיימים מספר מאגרים לקליטת קולחים ומי שיטפונות ובריכות דגים פעילות, שלא נכללו בסקר אך הם נכללים במפות ניתוח התוצאות, תוך התייחסות לבית גידול חשוב זה.

הערכת ערכיות השטחים הטבעיים

לצורך הערכת ערכיותם של השטחים שנסקרו, נבחנו מספר מדדים שכל אחד מהם קבל ערך מספרי. ערכים אלו הוזנו בטבלת אקסל לניתוח הערכיות. סכום כל הערכים היווה מדד לערכיות של השטח הנבדק. להלן מדדי ההערכה והערכים שנתנו לכל מדד:

נדירות בית הגידול ומידת ייצוגו בשטחים מוגנים. על פי מדד זה דורגו השטחים הטבעיים לשתי דרגות הערכה: 1. נדיר במישור החוף או שאין לו ייצוג בשמורות טבע או בגנים לאומיים (ערך 2 לחישוב ערכיות). 2. מיוצג בשמורות ואינו נדיר (ערך 0 לחישוב הערכיות). בתי הגידול הלחים (עם מים כל השנה) והלחים למחצה (לחים עונתית) דורגו כנדירים ולא מיוצגים, וכך דורגו גם בתי הגידול היובשניים עם קרקעות החמרה הקלות. שני בתי גידול אלה אינם מיוצגים בשמורות או בגנים לאומיים במישור החוף.

מסדרון אקולוגי. בתחום נחל אלכסנדר ובחלק משטחי המועצה האזורית עמק חפר מוגדר מסדרון אקולוגי והשטחים שנסקרו דורגו על-פי נוכחותם בתוך תחום המסדרון ועל פי קרבתם לגבולותיו.

נוכחות בתחום מסדרון אקולוגי	ערך לחישוב ערכיות
בתוך המסדרון	3
בתחום 500 מ'	2
רחוק מ-500 מ'	1

מצב בית הגידול. כל השטחים שנסקרו דורגו על-פי מידת ההפרה האקולוגית הנוכחית, או על פי מידת ההפרה בהיסטורית הממשק של השטח. כקנה מידה למידת ההפרה, נרשמה נוכחות מינים פולשים או

משתלטים ועוצמתה, כמדד למצב בית הגידול. בחלק מהשטחים שנסקרו נמצאו עירומי אשפה ופסולת בנין, ומדד זה כולל התייחסות גם לכמות האשפה בשטח.

מצב בית הגידול: נוכחות מינים פולשים / אשפה	ערך לחישוב ערכיות
העדר מינים פולשים או אשפה	3
מעט מינים פולשים	2
חלק גדול מהשטח מכוסה במינים פולשים או אשפה	1

גודל השטח. ההנחה הבסיסית בקביעת מדד זה להערכת ערכיות השטח היא שגודל השטח הוא מרכיב חשוב בקביעת ערכיותו וקיימותו, בעיקר לאור העובדה שעמק חפר כולו מעובד באינטנסיביות והשטחים הטבעיים המעטים שבתחומו, מוקפים חקלאות פעילה. על-פי רוב, הפעילות החקלאית נחשבת כפוגעת בשטחי טבע שכנים ועוצמת הפגיעה גדולה ככל שקטן שטחו של השטח השמור. חלקו היחסי של שולי השטח, המושפעים מהחקלאות השכנה, קטן ככל שהשטח יותר גדול.

גודל השטח	ערך לחישוב ערכיות
גדול מ-100 דונם	4
בין 31 ל-100 דונם	3
בין 11 ל-30 דונם	2
קטן מ-10 דונם	1

פוטנציאל לנוכחות מינים נדירים, אנדמיים ומוגנים.

מאחר שהסקר הוא ראשוני בלבד ובוצע בחודשי הקיץ, הוגדר הצומח בשטחים שנסקרו ברמת נוף צומח או חברת צומח, ולא נבדקה נוכחות של מיני צמחים נדירים, אנדמיים או מוגנים, שמרביתם ניתנים לזיהוי רק בחורף ובאביב. יחד עם זאת ניתן להעריך, על-פי אופי בית הגידול, שמינים מיוחדים שמתאימים לו יירשמו בו בעת סקר מפורט באביב ועל פי הערכה זו דורגו שטחי הסקר.

פוטנציאל לנוכחות מינים נדירים או אנדמיים	ערך לחישוב ערכיות
גבוה	3
בינוני	2
נמוך	0

פוטנציאל שילוב הציבור.

בחירת מדד זה להערכה מבוססת על ההנחה ששמירה על תפקודם של שטחים טבעיים לאורך זמן, תלויה במידה רבה בתמיכת הציבור, שיגלה עניין בשטחים אלו ו"יצביע ברגליים" בביקור, בטיול, בבילוי ובשימוש בהם לצרכי נופש, חינוך וספורט בהתאם להנחיות הממשק לשילוב אדם – טבע.

פוטנציאל לשילוב קהל	ערך לחישוב ערכיות
גבוה	2
בינוני	1
נמוך	0

בטבלה המסכמת חושבה ערכיות אקולוגית כסכום הערכים עבור כל שטח. פוטנציאל שילוב הציבור מוצג בעמודה נפרדת, אך מדד זה משתתף בהערכה הכללית של ערכיות השטח.

צמחים נדירים

במסגרת הסקר לא נבדקו מינים נדירים של צמחים בתחום המועצה, אך קיים מאגר מידע לגביהם באטלס המינים הנדירים של ישראל שהוצא ע"י רשת תצפיות מידע של החברה להגנת הטבע, האוניברסיטה העברית בירושלים ורשות הטבע והגנים. התצפיות באטלס כוללות את שמות המינים הנדירים, מקומם ותאריכי התצפית בהם. נקודות המיקום סומנו כשכבה על-גבי מפה טופוגרפית ונבדקה תפוצתם בתחום הסקר.

בעלי-חיים

תצפיות בבעלי-חיים נאספות דרך קבע במאגר הנתונים של רשות הטבע והגנים. הנתונים נאספים על-ידי הפקח האזורי כתצפיות אקראיות במהלך סיוריו באזור הפיקוח. תצפיות רבות נאספות במסגרת סקרים ייעודיים או מסלול תצפית קבועים החוצים את שטח המועצה בתדירות קבועה. גם תצפיות אלה רוכזו כשכבת מידע גיאוגרפי ממוחשב וסומנו על-גבי המפה לבדיקה הקשר בין התצפיות למיקומם של השטחים הטבעיים.

לא נכללות בסקר תצפיות שנאספו במסגרת הספירות השנתיות של עופות המים, המתבצעות ברציפות מידי חורף.

תוצאות

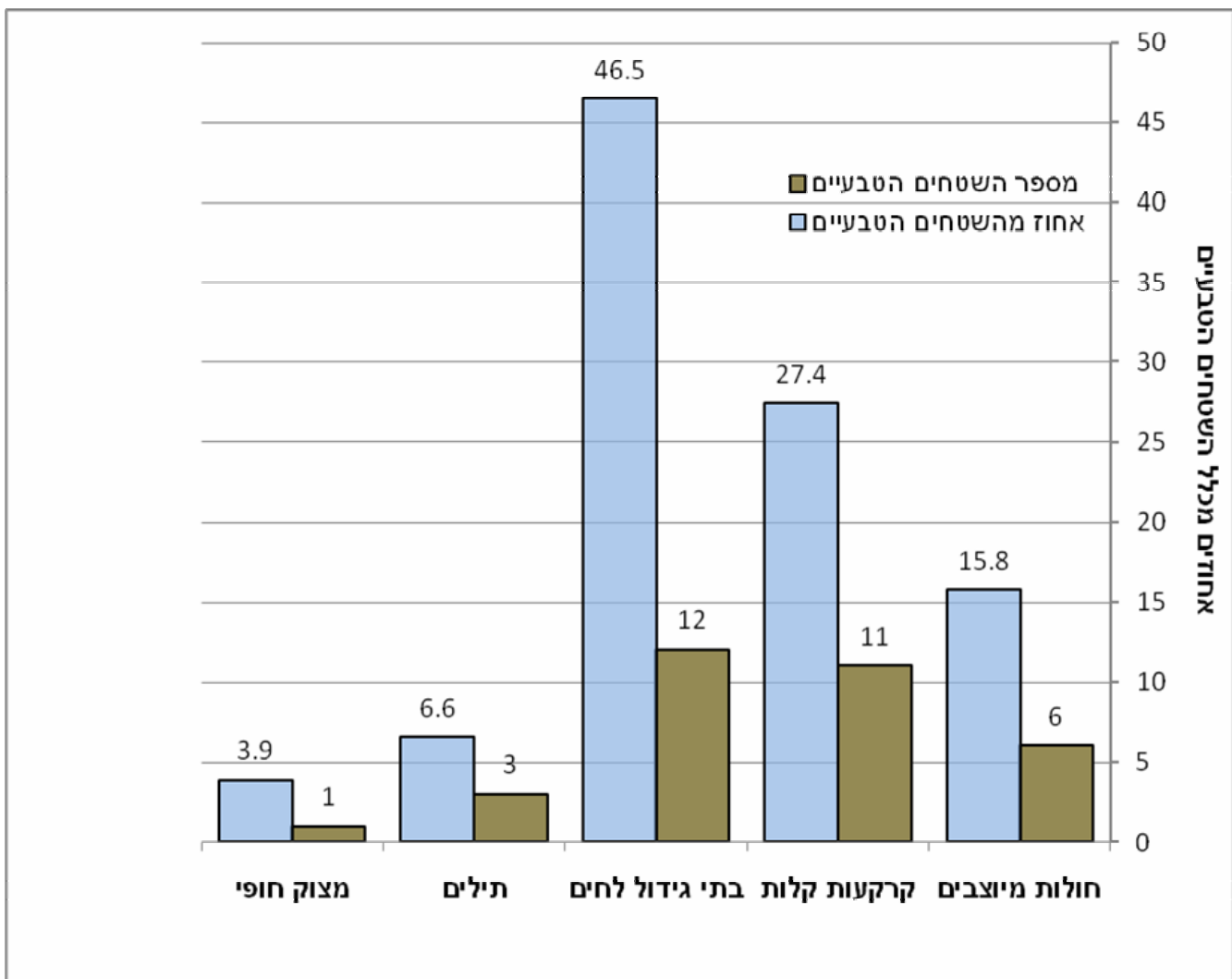
א. השטחים הטבעיים בעמק חפר

מתוך כ-45 שטחים שנבדקו, נמצאו 33 שטחי טבע בשטח כולל של 2,352 דונם (מפה מס' 2). חלק מהשטחים שאותרו על-פי צלום אוויר, נמצאו בסיור כשטחים מעובדים, מזבלות או מתקנים לטהור שפכים ונגרעו מרשימת השטחים. שטחים אחרים שנסקרו ותוארו בביקור ראשון, נבדקו פעם נוספת ונמצא שהם נתונים תחת עבודות עפר שונות ונגרעו מהסקר. השטחים הטבעיים שנכללו בסקר כוללים ארבעה בתי גידול שונים: חולות מיוצבים וחוף ים (פוליגונים סגולים במפה מס' 2), קרקעות קלות של מישור החוף (פוליגונים ירוקים), בתי גידול לחים ולחים למחצה (פוליגונים צהובים) ותילים ארכיאולוגיים (פוליגונים כחולים). בנוסף לשטחים הפתוחים, סומנו על-גבי מפה מס' 2 שמורות הטבע, הגנים הלאומיים והמסדרון האקולוגי.

טבלה מס' 1: מספר השטחים הטבעיים ושטחם הכולל לפי טיפוס בתי גידול

טיפוס בית הגידול	מספר שטחים	שטח כולל
חולות מיוצבים	6	370.4
קרקעות קלות	11	643.9
בתי גידול לחים ולחים למחצה	12	1092.8
תילים	3	154.1
מצוק חופי	1	90.8
סך הכל	33	2352.0

איור מס' 1 : התפלגות שטחים טבעיים בעמק חפר על פי בתי גידול

רשימת השטחים הטבעיים בעמק חפר

א. חולות מיוצבים

1.

שם השטח	אזור תעשייה עמק חפר
מיקום	ממערב לאזור התעשייה עמק חפר
גודל בדונם	64.1
גוש	חלקה
8388	3 (חלק), חלק מערבי קטן בע"ח 81/7

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	א"ת עמק חפר	מתקן טהור שפכים של אזור התעשייה	א"ת עמק חפר	חלקות לגידול דשא של כפר ויתקין

קרקע	חול מיוצב
נוף כללי	יער צפוף של שיטה כחלחלה ואשל ב"מ
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל ב"מ, שיטה כחלחלה
צמחי קיימא	טיונית החולות, אגמונית הכדורים, קנה-סוכר ב"מ, ארכובית שבטבטית, סמר חד, קנה מצוי, רותם המדבר, פטל קדוש, עדעד רותמי
צמחי חלוף	גזר החוף, ברומית ב"מ, לוטוס ב"מ, קייצת ב"מ, יבלית מצויה, פלגית שיחנית, כף-אוז האשפתות
גיאופיטים	
הערות כלליות	אזור חולות מיוצבים עם מי תהום גבוהים (אגמונית הכדורים, קנה סוכר, סמר), מכוסה בצפיפות במינים פולשים (שיטה כחלחלה, טיונית החולות).
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה מאוד של בית גידול חולי על מי תהום גבוהים, שנפגעה עקב השתלטות של מינים פולשים.
צרכי שיקום	סילוק מינים פולשים.

צלום מס' 1 : חולות מיוצבים ממערב לאזור התעשייה עמק חפר

2.

שם השטח	אזור תעשייה עמק חפר מערבי
מיקום	ממערב למתקן טהור שפכים של אזור התעשייה עמק חפר
גודל בדונם	74.1
	גוש
	חלקה
	8388
	8 (חלק), חלק קטן בתכנית ע"ח 81/7

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	דשא כפר ויתקין	שטחים חקלאיים	שטח פתוח אזור תעשייה עמק חפר	חקלאות, חממות

קרקע	חול מיוצב
נוף כללי	יער צפוף של שיטה כחלחלה
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל ב"מ, אקליפטוס, שיטה כחלחלה
צמחי קיימא	טיונית החולות, ורביזנה זהובה, רותם המדבר, עכנאי שרוע, סמר חד, משין גלילי, דרדר הקורים, טיון דביק, ארכובית שבטבטית, אספרג ארצישראלי, עבקנה שכיח. בתעלת המים : אגמון ימי, דוחן נימי, ערבברה שעירה, ארכובית הכתמים, סוף מצוי
צמחי חלוף	גור החוף, חרצית עטורה, שבולת שועל נפוצה, לחד בלוטי. בתעלת המים : עדשת המים הזעירה, חמעה יפה, ירבוז ב"מ
גיאופיטים	
הערות כלליות	שטח פגוע מאוד עם צפיפות גבוהה של שיטה כחלחלה. חלק מהשטח עם צמחית חולות מיוצבים. את השטח חוצה תעלת מים מתוקים עם זרימה חלשה של מים צלולים.
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה של בית גידול חולי, עם תעלת מים איכותית.
צרכי שיקום	סילוק מינים פולשים.

3.

שם השטח	שושנת העמקים
מיקום	בין שושנת העמקים לחבצלת השרון
גודל בדונם	50.6
	גוש
	חלקה
	8324
	110, 108, 100, 98, 94, 90, 24-54

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חבצלת השרון	שושנת העמקים	שטח מעובד	כביש

קרקע	חול מיוצב על כורכר
נוף כללי	גריגה חופית פתוחה
חברת צומח	אטד החוף – מתנן שער
מיני צמחים	
עצים	אשל הפרקים
צמחי קיימא	אטד החוף, שרביטון מצוי, עכנאי שרוע, אלת המסטיק, רותם המדבר, טיונית החולות, אגבה, צלקנית נאכלת
צמחי חלוף	נביטה
גיאופיטים	
הערות כלליות	גרוטאות וגלי אשפה ופסולת בנין מפוזרים בשטח.
הערכת ערכיות	בינונית. שטח פגוע בעיקר בפסולת ואשפה.
צרכי שיקום	סילוק פסולת, גידור למניעת השלכת פסולת, שילוט, הסדרת גישה למבקרים. סילוק מינים פולשים : צלקנית נאכלת וטיונית החולות.

שם השטח	חולות חבצלת
מיקום	ממזרח לאביחיל
גודל בדונם	98.4
גוש	חלקה
8294	1-14, 18, 21, 24, 48, 49

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	כביש 2	אביחיל	כביש 2	שטח מופר

קרקע	חול מיוצב
נוף כללי	יער פתוח של חרוב מצוי
חברת צומח	חרוב מצוי – אלת מסטיק
מיני צמחים	
עצים	חרוב מצוי, איזדרכת, שיטה כחלחלה, ברוש מצוי
צמחי קיימא	אלת המסטיק, לענה חד-זרעית, דרדר הקורים, רותם המדבר, שרביטן מצוי, שמשון יושב, אשחר ארצישראלי, פואה מצויה, צמרנית הסלעים, אספרג החורש, גמא הקרקפות, שבטן לבן
צמחי חלוף	כרוב החוף, גזר החוף, לחד בלוטי, כפתור החולות, בן-חיטה ב"מ, קוטנדיה פלישתית, תלתן ב"מ, קחון החוף
גיאופיטים	שום ב"מ
הערות כלליות	כיסוי צומח מעוצה כ-60%. מעט פסולת מושלכת בשטח. דרך 4x4 חוצה את השטח. מסומן כגן לאומי, לפחות בגבול הצפוני. שלדי עצים שמצויינים שריפה בעבר.
הערכת ערכיות	גבוהה, שטח גדול יחסית ולא פגוע. בית גידול חשוב של יער פרק, עם פוטנציאל לנוכחות מינים נדירים, כולל מינים אנדמיים כאיריס ארגמן.
צרכי שיקום	סילוק פסולת, סילוק מינים פולשים.

צלום מס' 2: מחילת שועל בחולות חבצלת

שם השטח	ויתקין הרחבה
מיקום	בין כפר ויתקין ושכונת ההרחבה
גודל בדונם	27.9
	גוש חלקה
	8339 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	שכונת ההרחבה	כפר ויתקין	כביש	ג"ל נחל אלכסנדר

קרקע	חול מיוצב
נוף כללי	גריגה
חברת צומח	רותם המדבר ולענה חד-זרעית
מיני צמחים	
עצים	אין
צמחי קיימא	רותם המדבר, לענה חד-זרעית, שרביטן מצוי, עכנאי שרוע, שמשון יושב, וורבזינה זהובה.
צמחי חלוף	גזר החוף, כפתור החולות, כרוב החוף
גיאופיטים	
הערות כלליות	מעט פסולת בשטח (חביות ריקות).
הערכת ערכיות	בינונית, בשל גודלו והיותו נתון בין כפר ויתקין ושכונת ההרחבה. גובל ממערב בגן לאומי נחל אלכסנדר וניתן לצרפו לגן לשיפור תפקודו כשטח שמור.
צרכי שיקום	סילוק פסולת, סילוק מינים פולשים.

שם השטח	חבצלת השרון
מיקום	בין חבצלת השרון – צוקי-ים לבית הבראה של המשטרה בנעורים
גודל בדונם	55.1
	גוש חלקה
	8333

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	בית הבראה	חבצלת – צוקי-ים	מעובד	כביש גישה לבית ההבראה

קרקע	חול מיוצב
נוף כללי	גריגה פתוחה
חברת צומח	רותם המדבר – לענה חד-זרעית
מיני צמחים	
עצים	אשל הפרקים, אקליפטוס, איזדרכת, שיטה כחלחלה
צמחי קיימא	רותם המדבר, אלת המסטיק, אטד החוף, ארכובית שבטבטית, שבטן לבן, שרביטן מצוי, טיונית החולות, לענה חד-זרעית, חילף החולות, גמא הקרקפות, עכנאי שרוע, דרדר הקורים, אספרג החורש, עבקנה שכיח (מעט, בשקע)
צמחי חלוף	כרוב החוף, גזר החוף, ניסנית ב"מ, לחד בלוטי, קוטב מצליב, אלמוות הכסף, כפתור החולות
גיאופיטים	חבצלת החוף, חצב מצוי
הערות כלליות	חלק מהשטח נשרף בעבר. אשפה ופסולת בנין על חלק מהשטח. כביש אספלט חוצה את השטח ממערב למזרח. על חלק מהשטח הוכשרו מגרשי חנייה. כיסוי צומח כללי כ-80%, כיסוי צמחי קיימא כ-40%, כיסוי צמחי חלוף כ-40%.
הערכת ערכיות	בינונית, בשל אשפה ופסולת בנין ובשל נוכחות מינים פולשים (טיונית החולות)
צרכי שיקום	סילוק פסולת וניקוי השטח. סילוק מינים פולשים.

ב. מצוק חופי

7.

מיקום	מצוק הכורכר בין נתניה לחבצלת השרון	
שם השטח	מצוקי ים	
גודל בדונם	90.8	
	גוש	חלקה
	8324	17, 112, 86, 7, 55-68
	8327	176, 20, 19

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	מגרש חניה	נתניה	כביש	חוף הים

קרקע	כורכר
נוף כללי	בתה חופית
חברת צומח	אטד החוף – מתנן שעיר
מיני צמחים	
עצים	אין
צמחי קיימא	אטד החוף, צלקנית נאכלת, חורשף צהוב, טיון בשרני, מתנן שעיר, עדעד רותמי, נר-הלילה החופי, קורנית מקורקפת, עכנאי שרוע, רותם המדבר
צמחי חלוף	
גיאופיטים	חבצלת החוף
הערות כלליות	שטח שמור ביוזמה של תושבים מקומיים. בחלק מהשטח גרוטאות ופסולת בנין.
הערכת ערכיות	גבוהה: קטע לא פגוע של מצוק הכורכר החופי, עם צומח אופייני ונופי ים.
צרכי שיקום	ניקוי פסולת וגרוטאות, הסדרת שביל בטיחותי, שילוט. סילוק צמחים פולשים: צלקנית נאכלת.

צלום מס' 3 : מצוקי ים וחוף הים ממערב לחבצלת השרון

ג. בתי גידול יבשים

8.

שם השטח	אורנים
מיקום	ממערב לחאן בורגתה
גודל בדונם	2.5
	גוש
	חלקה
	8117 1 (חלק), 4 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	ירקות בהשקיה	ירקות בהשקיה	ירקות בהשקיה	ירקות בהשקיה

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	חורשה
חברת צומח	דרדר הקורים וחילף החולות (מתחת לאורנים)
מיני צמחים	
עצים	אורן ירושלים
צמחי קיימא	נשרן הדוחן, דרדר הקורים, חילף החולות
צמחי חלוף	חלמית גדולה, חרצית עטורה, שבולת שועל נפוצה, זנב ארנבת ביצני
גיאופיטים	
הערות כלליות	"אי" מבודד של חורשה בלב שטח חקלאי אינטנסיבי. מעט פסולת חקלאית: צנורות ואביזרי השקיה. השטח שמור ונקי יחסית.
הערכת ערכיות	גבוהה, כאתר תצפית וכאזור מנוחה. אתר קינון פוטנציאלי. ערך אקולוגי נמוך בשל שטחו הקטן וקרבת חקלאות אינטנסיבית.
צרכי שיקום	סילוק פסולת, ניקיון.

צלום מס' 4: חורשת אורנים ממזרח לחאן בורגתה

שם השטח	אלישיב מזרח
מיקום	ממזרח לאלישיב, בין המושב לתעלת אף
גודל בדונם	25
	גוש חלקה
	8366 27, 26, 25, 24, 23, 22

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	פרדס	פרדס	תעלת אף	שטח מרעה גמלים

קרקע	כבדה במערב השטח, מתחלפת לחמרה קלה במדרון העולה לכוון המושב
נוף כללי	יער פרק עם עשבוניים
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	זית אירופי, רימון, אלנטוס, תות, ברכיטון צפצפני
צמחי קיימא	ינבוט השדה, אספרג ארצישראלי, פטל קדוש, טיון דביק, צלף קוצני, ארכובית שבטבטית
צמחי חלוף	שבולת שועל נפוצה, ברקן סורי, גזר הגינה, חוח עקוד, חרצית עטורה, יבלית מצויה, שומרר בואסייה, בקיה ב"מ, חרדל לבן, חטוטרת מצוי
גיאופיטים	שום גבוה
הערות כלליות	בחלק מהשטח מטע רימונים זנוח. בחלק המערבי של השטח על המדרון בתה עשבונית. על חלק מהשטח מוצבות כוורות.
הערכת ערכיות	בינונית. מטע זנוח שנמצא בשימוש לכוורות. בתה עשבונית ללא ייצוג בשמורות טבע באזור.
צרכי שיקום	

שם השטח	אנונה
מיקום	מצפון-מזרח לגבעת-חיים איחוד, ממזרח לאליכין
גודל בדונם	31.2
	גוש חלקה
	9091 13,14, 12

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	דרך ופרדס	שדרת ברושים	שדרת צברים	מטע אנונה

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	בתה עשבונית
חברת צומח	דרדר הקורים – חילף החולות
מיני צמחים	
עצים	אין
צמחי קיימא	דרדר הקורים, חילף החולות, עכנאי שרוע
צמחי חלוף	גזר הגינה, שיבולת שועל נפוצה, כרוב החוף
גיאופיטים	
הערות כלליות	שטח פגוע עם גרוטאות על חלקו. חלקו הצפוני של השטח בתחום קו כחול של תכנית כביש 9.
הערכת ערכיות	בינונית. סקר אביב עשוי לגלות מינים נדירים של קרקעות קלות של מישור החוף, כולל איריס ארגמן ואחרים.
צרכי שיקום	סילוק גרוטאות וניקוי השטח.

11.

שם השטח	בורגתה מערב
מיקום	ממערב לבורגתה
גודל בדונם	38.2
	גוש
	חלקה
	8117
	19 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	ירקות בהשקיה	ירקות בהשקיה	ירקות בהשקיה	ירקות בהשקיה

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	בתי עשבונית
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	שלדים יבשים של עצי הדר
צמחי קיימא	דרדר הקורים, עכנאי שרוע, ארכובית שבטבטית, לנטנה לילכית
צמחי חלוף	כרוב החוף, חרצית עטורה, גזר הגינה, תלתן ב"מ
גיאופיטים	שום ב"מ
הערות כלליות	פרדס נטוש מזה זמן רב. על שלדי העצים מטפסת לנטנה לילכית. בשולי השטח עירומי פסולת חקלאית מהשטחים הסמוכים. שדרת ברושים קצרה על הגבול המערבי של החלקה.
הערכת ערכיות	בינוני נמוך. השטח סובל מהשטחים השכנים.
צרכי שיקום	סילוק פסולת. סילוק לנטנה לילכית כמין זר.

12.

שם השטח	בורגתה צפון
מיקום	מצפון לבורגתה, מדרום לתל אשקף
גודל בדונם	45.1
	גוש
	חלקה
	8501
	36 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	תל אשקף	שטח מעובד קטן	סככות צל נטושות	סככות צל נטושות

קרקע	רנדינה אפורה, מתחלפת לכבדה בחלק הצפוני
נוף כללי	בתי עשבונית, מתחלף ללח וסבך בחלק הצפוני
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור, איזדרכת, פלפלון דמוי-אלה
צמחי קיימא	ינבוט השדה, נשרן הדוחן, ארכובית שבטבטית, קיקיון מצוי
צמחי חלוף	גזר הגינה, שיבולת שועל נפוצה, חלמית גדולה, בוצין מפורץ, יבלית מצויה, חרצית עטורה, גדילן מצוי, ברקן סורי, קורטס דק
גיאופיטים	
הערות כלליות	מעט גרוטאות בשטח הגבעה. צומח מעזבות. נצפו חפירות דורבנים.
הערכת ערכיות	ערכיות בינונית בשל מצב ההזנחה של השטח וריבוי צמחי באשה וצדי דרכים. קרוב לבתי הישוב. סקר אביב עשוי לגלות מינים נדירים.
צרכי שיקום	סילוק פסולת, סילוק צמחי המעזבות.

13.

שם השטח	"גבעת הבור" (גבעת חיים איחוד)	
מיקום	ממזרח לגבעת חיים איחוד	
גודל בדונם	29.7	
	גוש	חלקה
	8287	4 (חלק קטן)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	פרדס	פרדס	פרדס	דרך

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	בתה וגריגה
חברת צומח	קידה שעירה – לוטם מרוני
מיני צמחים	
עצים	אין
צמחי קיימא	קידה שעירה, לוטם מרוני, לוטם שעיר, אספרג החורש
צמחי חלוף	שיבולת שועל נפוצה
גיאופיטים	זמזומית ב"מ, מצילות החוף
הערות כלליות	השתלטות של קידה שעירה על מרבית השטח.
הערכת ערכיות	גבוהה – בינונית, בשל השתלטות קידה שעירה וקרבת שטחים חקלאיים.
צרכי שיקום	ממשק לסילוק קידה שעירה.

14.

שם השטח	גבעת חיים מאוחד	
מיקום	ממזרח לגבעת חיים איחוד	
גודל בדונם	7.8	
	גוש	חלקה
	8287	4 (חלק קטן)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	פרדס	דרך	שדרה	דרך ופרדס

קרקע	חמרה קלה וחוסמס
נוף כללי	גריגה
חברת צומח	קידה שעירה – לוטם מרוני
מיני צמחים	
עצים	אין
צמחי קיימא	קידה שעירה, לוטם מרוני
צמחי חלוף	
גיאופיטים	זמזומית ב"מ, מצילות החוף, מצילות מצויצות, כלנית מצויה, צבעוני ההרים, עירית גדולה, חיננית הבתה
הערות כלליות	שטח קטן ביותר, מוקף חקלאות. רגיש מאוד לפגיעה בשל גודלו. השתלטות של קידה שעירה על מרבית השטח.
הערכת ערכיות	גבוהה – בינונית, בשל השתלטות קידה שעירה וקרבת שטחים חקלאיים.
צרכי שיקום	ממשק לסילוק קידה שעירה.

שם השטח	זלפי
מיקום	מצפון לגבעת חיים איחוד
גודל בדונם	205.5
גוש	חלקה
7920	15, 13, 12, 9, 8, 7

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	פרדס	מעובד	דרך	שדרת אקליפטוס

קרקע	חמרה קלה וחול
נוף כללי	בתי עשבונית
חברת צומח	דרדר הקורים – חילף החולות
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור
צמחי קיימא	דרדר הקורים, חילף החולות, קנה מצוי, טיונית החולות, קידה שעירה, אגמונית הכדורים, ארכובית שבטבטית, עכנאי שרוע, אגמון ימי
צמחי חלוף	יבלית מצויה, זנב ארנבת ביצני
גיאופיטים	
הערות כלליות	שקע לח בחלקו הצפוני של השטח עם מי תהום גבוהים, שעבר כריית חול בעבר. נפגע מאוד בכריה, עם השתלטות של טיונית החולות ואשל. חלקו הצפוני נמצא בתחום קו כחול של תכנית סלילת כביש 9.
הערכת ערכיות	גבוהה. כולל שני בתי גידול: קרקעות קלות ושקע לח עונתי, שמידותיו 50x150 מ' עם סימנים לשכבה אוטמת בעומק לא רב מתחת לפני השטח. סקר צומח באביב עשוי לגלות מינים נדירים. מומלצת בדיקה בחורף לנוכחות מינים של בריכות עונתיות.
צרכי שיקום	סילוק מינים פולשים: טיונית החולות וממשק אשל היאור. פוטנציאל לביקורי קהל לאחר הכשרה.

צלום מס' 5: בית גידול לח עונתי בצפון שטח הזלפי, אשלים וטיונית החולות

שם השטח	חניאל
מיקום	בין חניאל לבורגתה
גודל בדונם	49.5
גוש	חלקה
	85
	8502

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	כביש חניאל בורגתה	פרדס	פרחים	מזבלה

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	בתה עשבונית
חברת צומח	דרדר הקורים – חילף החולות
מיני צמחים	
עצים	אקליפטוס (ארבעה עצים גדולים)
צמחי קיימא	דרדר הקורים, חילף החולות, ארכובית שבטבטית, נשרן הדוחן, עכנאי שרוע, צבר
צמחי חלוף	כרוב החוף, גזר הגינה, חרצית עטורה, שבולת שועל נפוצה, אלמוות הכסף, בוצין
גיאופיטים	מפורץ, חומעת ראש הסוס, קוטנדיה פלישתית, קצח השדה, תלתן ב"מ
	שום תל-אביב
הערות כלליות	בחלק המערבי של השטח מערומי אשפה באתר בלתי מוסדר. מעט פסולת בנין, חלק מהשטח נשרף לאחרונה. בחלק הדרומי מבנה אבן דו-קומתי נטוש.
הערכת ערכיות	בינונית, בשל מערומי אשפה, קרבת מזבלה ומקומו בין שני ישובים, למרות חשיבותו של בית הגידול, שאינו מיוצג היטב בשמורות טבע.
צרכי שיקום	סילוק מערומי אשפה. גידור מפריד וברור בין השטח והמזבלה במערבו.

צלום מס' 6 : שטח פתוח חניאל, אחרי שריפה

17.

שם השטח	לולים
מיקום	מצפון-מזרח לגבעת חיים איחוד
גודל בדונם	135.4
	גוש
	חלקה
	7888
	21, 20, 19, 4

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	פרדס	פרדס	פלחה, לולים	חורשה, מעובד

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	בנה עשבונית
חברת צומח	דרדר הקורים – חילף החולות
מיני צמחים	
עצים	אין
צמחי קיימא	דרדר הקורים, חילף החולות, ארכובית שבטבטית, עכנאי שרוע, טיונית החולות
צמחי חלוף	כרוב החוף, גזר הגינה, שומר פשוט, תורמוס ארצישראלי, קפודן ב"מ, קצח השדה
גיאופיטים	שפתן מצוי
הערות כלליות	שטח פתוח מסביב ללולים. החלק הצפוני של השטח עלול להפגע מסלילת כביש 9. סקר צומח באביב עשוי לגלות מינים נדירים ואנדמיים. בגבול הדרומי של השטח תעלת ניקוז עם אקליפטוס גדול ושיזוף מצוי.
הערכת ערכיות	גבוהה כבית גידול של חמרה קלה של מישור החוף, שאינו מיוצג היטב בשמורות טבע.
צרכי שיקום	אין צרכים מיוחדים. מומלץ ממשק להקטנת כמות הקמל לקראת הקיץ (רעייה). פוטנציאל לביקורי קהל בעונת הפריחה.

18.

שם השטח	רופין מזרח
מיקום	ממזרח למדרשת רופין
גודל בדונם	74.8
	גוש
	חלקה
	8417
	2
	8091
	6 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	מדרשת רופין	פרדס	בית דוד	הצעה לש"ט בריכת רופין

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	בנה עשבונית
חברת צומח	דרדר הקורים – חילף החולות
מיני צמחים	
עצים	אשחר רחב-עלים, איזדרכת
צמחי קיימא	דרדר הקורים, חילף החולות, ארכובית שבטבטית, פרע קטן-עלים, טיון דביק, פטל קדוש, צבר
צמחי חלוף	שבולת שועל נפוצה, לכיד הנחלים, פלגית שיחנית, חסת המצפן, בקיה ב"מ, יבולת מצויה, קורטס דק, תלתן ב"מ, עולש מצוי, גדילן מצוי, חומעה יפה, קיקסיה ב"מ, גזר הגינה, לחך הביצות
גיאופיטים	בן חצב יקינטוני
הערות כלליות	שטח טיפוסי של קרקעות החמרה הקלות של השרון עם חברת צומח טיפוסית. בלב השטח שקע קטן מוצף עונתית. על שטח של כחצי דונם. לא נצפו מינים פולשים או מינים רודרליים.
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה ככולל שני בתי גידול חשובים של מישור החוף: בריכה עונתית ובנה עשבונית טיפוסית לקרקעות הקלות של מישור החוף, שייצוגם בשמורות טבע אינו מספיק. סקר אביב עשוי לגלות מינים נדירים ואנדמיים.
צרכי שיקום	אין צרכים מיוחדים. קיים פוטנציאל גבוה ביותר לביקורי קהל וכאתר למידה בשדה לתלמידי בתי ספר.

ג. תילים ואתרים ארכיאולוגיים

19.

שם השטח	חאן בורגתה
מיקום	ממערב לבורגתה
גודל בדונם	30.8
גוש	חלקה
8119	20, 27, 28, 30, 33, 34, 42 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	ירקות	ברכות חמצון	סככות צל נטושות	משתלת עצים

קרקע	חמרה קלה
נוף כללי	יער פרק של שיזף מצוי
חברת צומח	דרדר הקורים – חילף החולות
מיני צמחים	
עצים	שיזף מצוי, אקליפטוס ב"מ
צמחי קיימא	דרדר הקורים, עכנאי שרוע, נשרן הדוחן, קיקיון מצוי, ינבוט השדה, קנה מצוי, פטל קדוש, ארכובית שבטבטית, צבר
צמחי חלוף	שומר פשוט, חרצית עטורה, בוצין מפורץ, כרוב החוף, גזר הגינה, יבלית מצויה, חלמית גדולה, קייצת ב"מ
גיאופיטים	
הערות כלליות	בורגי אל-עתות, תל קדום ולידו שריד מבצר צלבני. מזוהה עם ברקתא התלמודית. השטח מוקף בשרידים של גדר פשוטה. בדרום-מזרח השטח מחפורת עם פסולת. ממזרח למבצר קיימת אחת הבארות השמורות ביותר בשרון, כולל מנוע השאיבה, שאינו קיים ברוב הבארות ששרדו.
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה כאתר ארכיאולוגי וכדוגמה מייצגת של חברת שיזף מצוי.
צרכי שיקום	סילוק פסולת, סילוק שרידי הגדר והקמת גדר מסודרת עם שילוט ודרכי גישה.

צלום מס' 7 : חאן בורגתה

20.

שם השטח	תל אשקף
מיקום	מצפון לבורגתה
גודל בדונם	89.5
	גוש
	חלקה
	8501
	24, 25, 36 (חלק קטן)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	דרך ומטע	בית עלמין בורגתה	פלחה	מטע

קרקע	גבעה אבנית עם קרקע קלה אבנית (תל). בדרום : חמרה קלה. במזרח : קרקע כבדה
נוף כללי	בתה עשבונית על התל. בית גידול לח בחלק המזרחי של השטח.
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	דקל התמר, שיטת המשוכות
צמחי קיימא	ינבוט השדה, ארכובית שבטבטית, נשרן הדוחן, טיון דביק, פרע קטן-עלים, פטל קדוש, קנה מצוי
צמחי חלוף	שומר פשוט, חרצית עטורה, גזר הגינה, שיבולת שועל נפוצה, חלמית גדולה, חרדל לבן, בוצין מפורץ, חומעה יפה, גדילן מצוי, פרעושיית משלשלת, תולענית דוקרנית, ערבז דק-פרחים
גיאופיטים	חצב מצוי (מאות פרטים)
הערות כלליות	תל קדום. בעבר, לפני בניית מאגר אפיקי עמק חפר, היה נקודת תצפית חשובה לכל האזור.
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה כאתר ארכיאולוגי.
צרכי שיקום	הכשרת מסלולי ביקור ונקודת תצפית, שילוט.

21.

שם השטח	תל חפר
מיקום	מצפון לקבוץ מעבורת
גודל בדונם	33.8
	גוש
	חלקה
	8192

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	גן ארועים נטוש	בית עלמין	כביש 4 ישן	חקלאות

קרקע	תל, כורכר
נוף כללי	בתה עשבונית
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אלון תבור, איזדרכת
צמחי קיימא	ינבוט השדה, אספרג החורש, נשרן הדוחן, פרע קטן-עלים, פטל קדוש
צמחי חלוף	שומר פשוט, גדילן מצוי, חלמית גדולה, גזר הגינה, קפודן ב"מ, חרדל לבן, יבלית מצויה, שיבולת שועל נפוצה, לשישית הצבעים
גיאופיטים	חצב מצוי
הערות כלליות	תל קדום. נקודת תצפית לעמק חפר. דרך עפר עולה על התל מכוון מערב. זוויתנים תקועים בשטח עם שרידי גדר. פסולת מערכות השקיה. מספר אלוני תבור על התל נטועים כנראה.
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה כאתר ארכיאולוגי ונקודת תצפית.
צרכי שיקום	הכשרת מסלולי ביקור, נקודת תצפית ושילוט. מניעת נסיעת רכב על התל.

ד. בתי גידול לחים

22.

שם השטח	אלישיב פקאן
מיקום	ממזרח לאלישיב, ממזרח לתעלת אף
גודל בדונם	12
	גוש
	חלקה
	8366
	90 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חרוש	חרוש	חרוש	תעלת אף

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	מטע פקאן זנוח
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	פקאן, אפרסמון, אשחר רחב-עלים
צמחי קיימא	ינבוט השדה, פטל קדוש, אספרג ארצישראלי, אספרג החורש, אמברוסיה מכונסת, דרדר הקורים
צמחי חלוף	גזר הגינה, ברומית ב"מ, יבולית מצויה, שבולת שועל נפוצה, בקיה ב"מ, חסת המצפן, קפודן ב"מ, זקן-סב מצוי, שומר פשוט, בוצין מפורץ, חלמית גדולה, חוח עקוד, שלמון יפואי, חרצית עטורה, חרדל לבן
גיאופיטים	
הערות כלליות	כיסוי צומח למעלה מ-100%. במרכז השטח סוכת ענפי דקל ללא שמוש זמן רב. נביטה רבה של פקאן. הרבה פטל.
הערכת ערכיות	נמוכה בשל שמושיו בעבר ובשל שטחו המצומצם.
צרכי שיקום	כריתת עצי מטע, פתיחת סבך פטל והכשרת דרך גישה ושביל טיול.

23.

שם השטח	בוש העוגן
מיקום	מצפון למאגר אפיקי עמק חפר
גודל בדונם	87.2
	גוש
	חלקה
	8483
	3 (חלק), 4 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	בריכות מעברות	מאגר העוגן	נחל אלכסנדר	אבוקדו זנוח

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	סבך
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור, אקליפטוס, צפצפה
צמחי קיימא	פטל קדוש, סוף רחב-עלים, ינבוט השדה, אמברוסיה מכונסת, הגה מצוי, ארכובית הכתמים, ארכובית שבטבטית, ורבנה רפואית, קנה מצוי, טיון דביק, נשרן הדוחן, ערברבה שעירה, במבוק
צמחי חלוף	קייצת ב"מ, תולענית דוקרנית, לכיד הנחלים, חסת המצפן, לשישית הצבעים, גדילן מצוי, גזר הגינה, לחד הביצות, חומעה יפה
גיאופיטים	
הערות כלליות	שטח צר לאורך תעלת העוגן, בין מטע אבוקדו זנוח ובין מאגר העוגן, מתרחב לכוון צפון והופך בחלקו הצפוני לאחו לח ופתוח. בצפון השטח חורשת אקליפטוס וצפצפה. חלק מהשטח נראה כמטע במבוק נטוש. נצפתה צפרדע הנחלים.
הערכת ערכיות	גבוהה
צרכי שיקום	מומלץ ממשק לדיכוי סבך הפטל והקנה לשיפור תפקוד בית הגידול. סילוק אמברוסיה מכונסת. הכשרת החורשה בצפון השטח לחניית מטיילים.

24.

שם השטח	בית הלוי מזרח
מיקום	ממזרח לבית הלוי
גודל בדונם	147.3
גוש	חלקה
8481	19 (חלק), 76 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חקלאות	חקלאות	חקלאות, מזבלה	חקלאות

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	סבך
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אקליפטוס, אשל היאור
צמחי קיימא	טיון דביק, ורבנה רפואית, פלגית שיחנית, ארכובית שבטבטית, פטל קדוש, אגמון ימי, קנה מצוי, ינבוט השדה, אספרג ארצישראלי, כף-זאב אירופית, חילף החולות, דוחן נימי, שנית מתפתלת, עבדקן הביצות, וורבזינה זהובה
צמחי חלוף	קייצת ב"מ, תולענית דוקרנית, גזר הגינה, חומעה יפה, יבלית מצויה, שיבולת שועל נפוצה, בקיה ב"מ, שומר פשוט, חלמית גדולה, חסת המצפן, חלבלוב ב"מ.
גיאופיטים	
הערות כלליות	שטח צר וארוך לאורך תעלת ניקוז רדודה בכוון דרום-צפון. על גבולות השטח עירומי גזם ופסולת חקלאית. בתוך חלק מהשטח שרידי גידולים חקלאיים מוזנחים (אקליפטוס לנוי)
הערכת ערכיות	גבוהה בשל גודלו של השטח ועושר המינים. אחד השטחים הפנויים הגדולים ביותר בעמק חפר, מופר מעט יחסית.
צרכי שיקום	מומלץ ממשיך לדיכוי סבך הפטל והקנה לשיפור תפקוד בית הגידול. סילוק וורבזינה זהובה.

25.

שם השטח	בית הלוי קטן
מיקום	כקילומטר מזרחית לבית הלוי
גודל בדונם	45.9
גוש	חלקה
8482	10 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חקלאות	חקלאות ופרדס	חקלאות	חקלאות

קרקע	חמרה חולית על תשתית של קרקע כבדה
נוף כללי	לח למחצה, פתוח
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור, אקליפטוס
צמחי קיימא	קנה מצוי, טיון דביק, פטל קדוש, ארכובית שבטבטית, ערברבה שעירה, אספרג ארצישראלי
צמחי חלוף	חנק מחודד, חסת המצפן, לכיד הנחלים, קיקסיה ב"מ, קייצת ב"מ, גדילן מצוי, יבלית מצויה, סולנוס שחור, לשישית הצבעים, חומעה יפה, דוחן נימי
גיאופיטים	
הערות כלליות	שטח לא עשיר במיוחד של בית גידול לח למחצה. נראה שהיה ניסיון לעבדו בעבר. שרידי צנורות השקיה. חלק מהשטח לא סבוכ, פתוח חלקית והצמחים אינם מפותחים, אולי בשל עומקם הרב יחסית של מי התהום ברוב השטח. עירומי גזם ישן בלב השטח.
הערכת ערכיות	בינונית-גבוהה, בשל דלות יחסית של צמחי בית הגידול הלח וקרבה לבית הלוי מזרח, ליצירת רצף אקולוגי.
צרכי שיקום	סילוק פסולת ושאריות מערכת השקיה.

שם השטח	בריות עין החורש
מיקום	מדרום לקיבוץ עין החורש
גודל בדונם	334.8
גוש	חלקה
	7, 6
	8424

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	נחל אלכסנדר ומעבר לו מטעים	עיבודים שונים	עיבודים שונים	פלחה

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	נוף בריכות, סבך אשל וקנה על הסוללות
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור, אקליפטוס, (חורשה במזרח השטח)
צמחי קיימא	קנה מצוי, עבקנה שכיח, ארכובית שבטבטית, פטל קדוש, ינבוט השדה, דוחנן קפח, ורבזינה זהובה, אמברוסיה מכונסת
צמחי חלוף	חלמית גדולה, גדילן מצוי, לכיד הנחלים, יבלית מצויה, לוביה מצרית, כף-אוז האשפתות, קייצת ב"מ, חוח עקוד, חרדל לבן, ירבוז ב"מ, לחך הביצות, אזולה שרכנית
גיאופיטים	
הערות כלליות	שטח גדול של בית גידול לח, העצים מרוכזים בסבך לאורך הסוללות של בריכות הדגים. עושר של מיני עופות מים: שרשיר, אגמיה, מגלן, סופית, סיקסק, שלדג לבן חזה. שטח הבריכות בוצי, או עם מים רדודים, מכוסה בצפיפות בלכיד הנחלים.
הערכת ערכיות	ערכיות גבוהה ביותר בשל גודלו של השטח ומגוון צמחים ובעלי-חיים הקשורים לבית הגידול הלח. בחורשת האקליפטוס פוטנציאל קינון של דורסים (עיטם לבן-זנב ואחרים) ומינים אחרים של עופות.
צרכי שיקום	סילוק מינים פולשים (אמברוסיה, ורבזינה). דילול מינים מתפרצים (אשל, קנה). הכשרת חלק מהבריכות לדיג, לשיט, לביקורי קהל. הכשרת עמדות תצפית בעופות מים.

צלום מס' 8 : לבנית קטנה ומגלן חום בבריכות עין החורש

שם השטח	גאולי תימן
מיקום	מצפון למושב גאולי תימן
גודל בדונם	45.8
גוש	חלקה
	19 (חלק), 10, (חלק), 35 (חלק)
	8394

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חרוש	חרוש	דרך לבית העלמין	תעלת ניקוז

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	סבך
חברת צומח	אשל היאור וקנה מצוי
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור
צמחי קיימא	קנה מצוי, פטל קדוש, שנית גדולה, עבקנה שכח, אגמון ימי, טיון דביק
צמחי חלוף	פלגית שיחנית, ליפיה זוחלת, ערבז דק פרחים, קייצת ב"מ, ורבנה רפואית, כף אוז האשפתות, עטיינית ב"מ, לשישית הצבעים, עוקץ-עקרב עגול-עלים
גיאופיטים	
הערות כלליות	נוף סבוך של פטל, אשל וקנה, עם קרחות קטנות המעידות, על פי הצומח, על שלוליות עונתיות רדודות. עושר של צפורי שיר.
הערכת ערכיות	גבוהה ביותר: מגוון של בתי גידול בתוך הגוש ועושר של מיני צמחים ובעלי חיים. בדיקת שלוליות בחורף עשויה לגלות מינים של בריכות עונתיות (סרטנים, דו-חיים, חרקי מים). כמעט שאין מינים פולשים ואין סימני פגיעה בשטח.
צרכי שיקום	גידור ושילוט למניעת פגיעה. טפול נקודתי לפתיחת סבך.

צלום מס' 9 : שטח מוצף עונתית בגאולי תימן

שם השטח	האנטנה
מיקום	מצפון לכפר מונש
גודל בדונם	222.3
	גוש
	חלקה
	8415
	51, 48, 47, 45, 43

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	כותנה	כפר מונש	תעלת בית הלוי	מעובד

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	סבך קנה במרכז, בתה עשבונית פתוחה בחלק הצפוני של השטח
חברת צומח	אשל היאור וקנה מצוי
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור
צמחי קיימא	קנה מצוי, ינבוט השדה, טיון דביק, קנה דוקרני, גומא ארוך, ארכובית שבטבטית, שנית גדולה, פטל קדוש, ערבבה שעירה
צמחי חלוף	דגניים בנביטה, גדין מצוי, חלמית גדולה, חנק מחודד, סולנום שחור, תולענית דוקרנית, לכיד הנחלים, חומעה יפה, גזר הגינה, חומעה ב"מ
גיאופיטים	
הערות כלליות	תעלת בית הלוי הראשית חוצה את השטח מדרום לצפון ולאורכה עצי אשל וסבך קנה. במרכז השטח אנטנה סלולרית. החלק הצפוני פתוח עם שלטון של ינבוט השדה ונראה שהיה מעובד בעבר. בחלק הדרומי מטע אפרסמון זנוח, צפוף מאוד וכמעט בלתי עביר. הרבה עקבות של חזירי בר ותנים.
הערכת ערכיות	גבוהה. בית גידול לח במצב טוב, עם מגוון נופי של סבך, שטח פתוח ותעלת מים זורמים.
צרכי שיקום	מומלץ ממשק של דילול סבך הקנה ופתיחת הנוף באזור התעלה.

שם השטח	הדקל
מיקום	כשני קילומטר ממזרח לקבוץ העוגן
גודל בדונם	43
	גוש
	חלקה

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חקלאות	דרך	בריכות דגים מעברות	מעובד

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	סבך
חברת צומח	אשל היאור וקנה מצוי
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור
צמחי קיימא	פטל קדוש, קנה מצוי
צמחי חלוף	ערבז ב"מ
גיאופיטים	
הערות כלליות	סבך צפוף ללא גישה אל תוך השטח, חלק ממכלול עינות חוגלה. סבך הפטל והקנה מונעים התפתחות של מיני צמחים אחרים הטפוסיים לבית הגידול.
הערכת ערכיות	גבוהה. תעלת מים ונביעות במרכז השטח, ללא גישה.
צרכי שיקום	מומלץ ממשק של דילול סבך הפטל והקנה להשגת מגוון מינים גדול יותר, בהתאם לפוטנציאל השטח.

שם השטח	העוגן
מיקום	ממערב לקבוץ העוגן
גודל בדונם	89.3
	גוש
	חלקה
	8193, 5, 27, 14 (חלק)

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	חקלאות	פלחה	קבוץ העוגן חקלאות	מאגר פלחה

קרקע	כבדה כהה, בחלק הצפוני חמרה
נוף כללי	סבך, בחלק הצפוני בתה עשבונית
חברת צומח	אשל היאור וקנה מצוי
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור, קנה מצוי. בחלק הצפוני ברושים, אקליפטוס, שיטה כחלחלה
צמחי קיימא	פטל קדוש, קנה מצוי, ינבוט השדה, הגה מצוי, טיון דביק, נשרן הדוחן, ארכובית שבטבטית, עבדקן הביצות
צמחי חלוף	יבלית מצויה, חוח עקוד, חומעה יפה, חסת המצפן
גיאופיטים	
הערות כלליות	בשטח גרוטאות, צמיגים, פסולת פלסטיק, ערימות גזם. שקע עונתי קטן, מתאים לבריכת חורף. מתחם איגום כלים של גדי"ש חפר, שעומד להתפנות מהשטח. בבעלות העוגן.
הערכת ערכיות	גבוהה. בית גידול לח וסבוכ, עם פוטנציאל לבריכה עונתית בשוליו.
צרכי שיקום	סילוק גרוטאות ופסולת. דילול סבך הצומח להעלאת עושר המינים.

שם השטח	העוגן דרום
מיקום	מדרום לקבוץ העוגן, ליד מרכז מזון
גודל בדונם	24.5
	גוש
	חלקה
	8414, 4

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	מרכז מזון העוגן	פרדס, בריכות חמצון נטושות	פרדס	תעלת העוגן ומעבר לה - כותנה

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	סבך
חברת צומח	אשל היאור וקנה מצוי
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור, אקליפטוס, דקל הושינגטוניה, שיטה ארוכת-עלים, במבוק
צמחי קיימא	פטל קדוש, קנה מצוי, גמא ארוך, ערברבה שעירה, שנית גדולה, ינבוט השדה
צמחי חלוף	חומעה יפה, חנק מחודד, וורבזינה זהובה
גיאופיטים	
הערות כלליות	חורשת אקליפטוס מפותחת בחלק הדרומי, סבוכ מאוד ולא ניתן להכנס לשטח. בבעלות קבוץ העוגן. נצפו שרקרקים, אנפיות, דררות.
הערכת ערכיות	גבוהה. בית גידול לח וסבוכ, עם פעילות נמרצת של בעלי חיים הקשורים לסבך ולבית הגידול.
צרכי שיקום	דילול סבך הצומח ופתיחת הנוף להעלאת עושר המינים.

שם השטח	חוגלה
מיקום	כ-2 קילומטר ממזרח לקבוץ העוגן
גודל בדונם	28.1
גוש	חלקה
	8424 (חלק) 3

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	מאגר חוגלה	פרדס	ירקות	חורשת אקליפטוס

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	תעלת מים, סבך
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אשל היאור
צמחי קיימא	פטל קדוש, סוף רחב-עלים, ארכובית הכתמים, שנית מתפתלת, אגמון ימי, טיון דביק, ערברבה שעירה, עבדקן הביצות, שנית גדולה, סוף מצוי, אמברוסיה מכונסת
צמחי חלוף	לוטוס הביצות, חנק מחודד, כרפס הביצות, נענה משובלת, לוביה מצרית, עדשת המים הקטנה, אזולה שרכנית
גיאופיטים	
הערות כלליות	אחת מהנביעות של עינות חוגלה. עינות חוגלה הם מכלול נביעות ותעלות הכולל את "הדקל" והתעלות המאספות סביב מאגר חוגלה.
הערכת ערכיות	גבוהה. בית גידול לח וסבך, עם עושר יחסי של מינים ועם פעילות נמרצת של בעלי חיים הקשורים לסבך ולבית הגידול.
צרכי שיקום	הגדלת כמות המים הזורמת באפיק, ע"י הורדת האינטנסיביות של הניצול. דילול סבך הצומח להעלאת עושר המינים. סילוק מינים פולשים (אמברוסיה מכונסת).

צלום מס' 10 : תעלת עינות חוגלה

שם השטח	חורשה
מיקום	במפגש הנחלים שכם ואלכסנדר
גודל בדונם	13.5
גוש	חלקה
8484	5
8483	6

שטחים גובלים	צפון	דרום	מזרח	מערב
	נחל שכם	מאגר	ירקות	נחל אלכסנדר

קרקע	כבדה כהה
נוף כללי	חורשה נטועה עם צומח עשבוני
חברת צומח	
מיני צמחים	
עצים	אקליפטוס, רימון, תות, חרוב מצוי
צמחי קיימא	שוש קרח, נשרן הדוחן, אמברוסיה מכונסת
צמחי חלוף	חוח עקוד, עשבוניים מתייבשים.
גיאופיטים	
הערות כלליות	חורשה נטועה במסגרת תכנית שיקום נחל אלכסנדר.
הערכת ערכיות	גבוהה כאתר נופש ומנוחה על מסלול טיול לאורך נחל אלכסנדר ונחל שכם. ערך אקולוגי נמוך.
צרכי שיקום	לא נדרש שיקום. מומלץ לפתח את האתר כתחנת נופש ומנוחה במסלול טיול לאורך הנחל.

צלום מס' 11 : חורשה במפגש הנחלים אלכסנדר ושכם

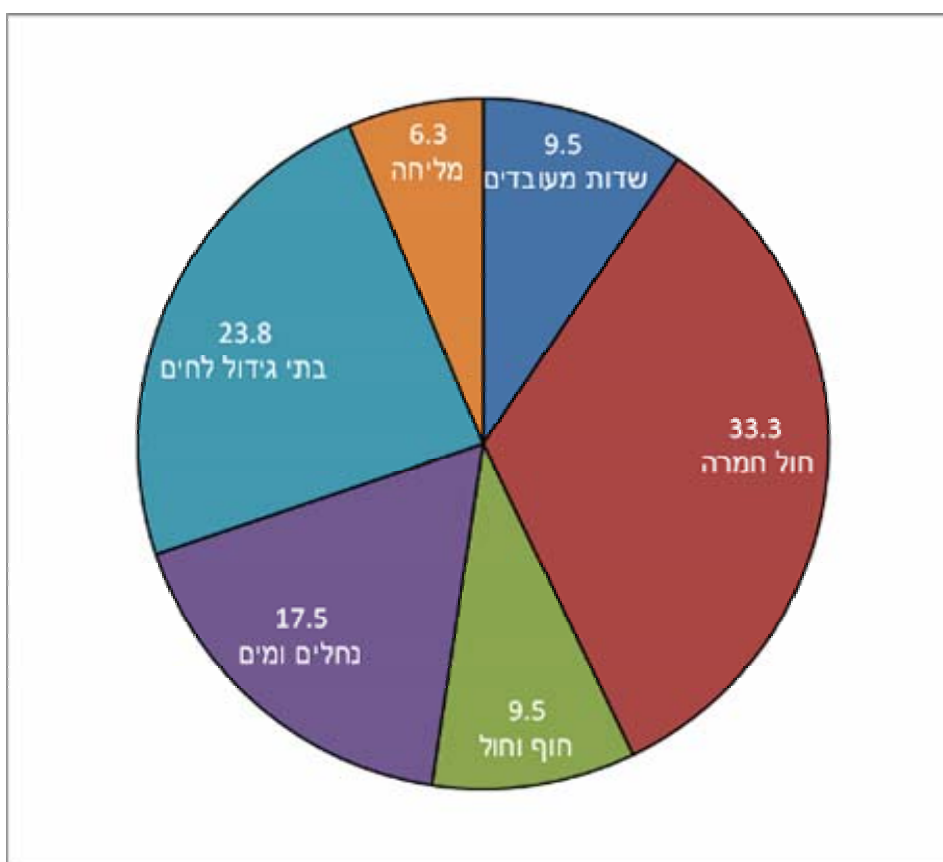
ב. מינים נדירים

בתחום המועצה האזורית עמק חפר נרשמו במשך השנים 64 מיני צמחים נדירים (נספח מס' 1, מפה מס' 3). חלק מהמינים נרשמו בתצפיות מהשנים 1939 עד 1942, ביניהם מיני צמחי מים כנהרונית נימית ונהרונית מסרקנית, צמחי ביצה כגומא הפפירוס ועטיינית פקטורי, צמחי קרקעות מוצפות עונתית כנעצוצית סבוכה ולשישית מקומטת וצמחי קרקעות קלות כאספסת הגליל. מינים אלה, שנצפו בראשית שנות הארבעים של המאה הקודמת, לא נצפו יותר בעמק חפר ואפשר שנכחדו ממנו.

חמישה מיני צמחים נדירים נרשמו בשנים 1956-7 ולא נצפו מאז, מהם 4 מינים של בתי גידול לחים כלוטוס צר-עלים, ליסימכיה מסופקת, גומא שופע וצלע שור דקיקה ומין אחד של אזור החוף, אלמות ארצישראלי.

חמישה מינים נוספים של צמחים נדירים נרשמו בשנים 1960 עד 1980, ללא תצפיות חוזרות בשנים עוקבות, ביניהם שני מינים של בתי גידול לחים – ברומית קצרת-שבולית ודוחנן קפח, ושלושה מינים של קרקעות קלות, היפוכריס קרח, שבולת-שועל גדולה ואשבל השדה. בסקר הנוכחי נצפה דוחנן קפח בבריכות עין החורש.

איור מס' 2 : התפלגות מינים נדירים לפי בתי גידול, באחוזים

בסקר מפורט של מיני הצמחים הנדירים שנערך מטעם רת"ם (רשת תצפיות מידע של החברה להגנת הטבע) ורשות הטבע והגנים בשנים 1996-8 נעדרו מרשימות הצמחים 17 מינים שהופיעו ברשימות העבר עד שנת

1980. שנים-עשר מינים מתוכם, שמהווים 18.75% מכלל המינים הנדירים שנרשמו בעמק חפר הם צמחים של בתי גידול לחים, כולל נחלים, מעיינות ושטחי אחר לחים ו-5 מינים, 7.8% מכלל המינים הנדירים שנרשמו, הם מינים של קרקעות קלות או של החוף.

נתונים אלה מדגישים את התמורות החריפות שחלו במחצית השנייה של המאה העשרים בהיקפם ובתפקודם של בתי הגידול הלחים בעמק חפר. ייעול החקלאות, שיפור מערכות ניקוז, ניצול מוגבר של מים וזהום בשפכים של שארית המים בנחלים, פגעו באופן קשה ביותר בבתי גידול הלחים, מהם נותרו בעמק חפר שטחים מצומצמים בלבד.

מתוך 64 מיני הצמחים הנדירים בעמק חפר, בולט חלקם של מינים משני בתי גידול עיקריים: צמחי בית הגידול הלח, הכולל מים זורמים בנחלים (17.5%), ביצות ושטחי אחר מוצפים עונתית מהווים (23.8%) מהווים יחד 41.3% מהמינים הנדירים וצמחי הקרקעות הקלות של חול וחמרה מהווים 33.3% מהמינים הנדירים (איור מס' 2). צמחי שדות מעובדים מהווים 9.5% מהמינים הנדירים ואחוז דומה מהווים צמחי חול וחוף הים. צמחי מליחה מהווים 6.3% מהמינים הנדירים.

ג. תצפיות בבעלי-חיים

במשך השנים נאספו אלפי תצפיות בבעלי-חיים בעמק חפר. אלו הן תצפיות אקראיות שנרשמות בעת עבודתו השוטפת של הפקח האזורי ושל בעלי תפקידים אחרים ברשות הטבע והגנים או תצפיות שנרשמות במהלך ביצוע מסלול קבוע של ספירה לילית, החוצה את עמק חפר מצומת העוגן, דרך בריכות הדגים של עין החורש, לאורך נחל אלכסנדר עד תוואי המוביל הארצי ודרומה עד כביש 57 (מפה מס' 4). התצפיות נאגרות במאגר ממוחשב והצטברו בו רישומי תצפיות ב-166 מיני בעלי-חיים, מתוכם 123 מיני עופות, 21 מיני זוחלים ו-17 מיני יונקים (נספחים מס' 2, 3 ו-4). מפה מס' 4 מדגימה את תפוצתם של שלושה ממיני בעלי-החיים: תן זהוב, חזיר בר ושועל מצוי, כמייצגים סביבות חיים שונות, כאשר התן הוא מין בעל תפוצה נרחבת ולא ייחודית, הניזון ממיגון של מזונות, ונצפה בסביבת מעונות האדם, במזבלות, בסביבת רפתות. השועל הוא מין של חולות מיוצבים וקרקעות קלות והחזיר חובב סבך ובתי גידול לחים.

דיון

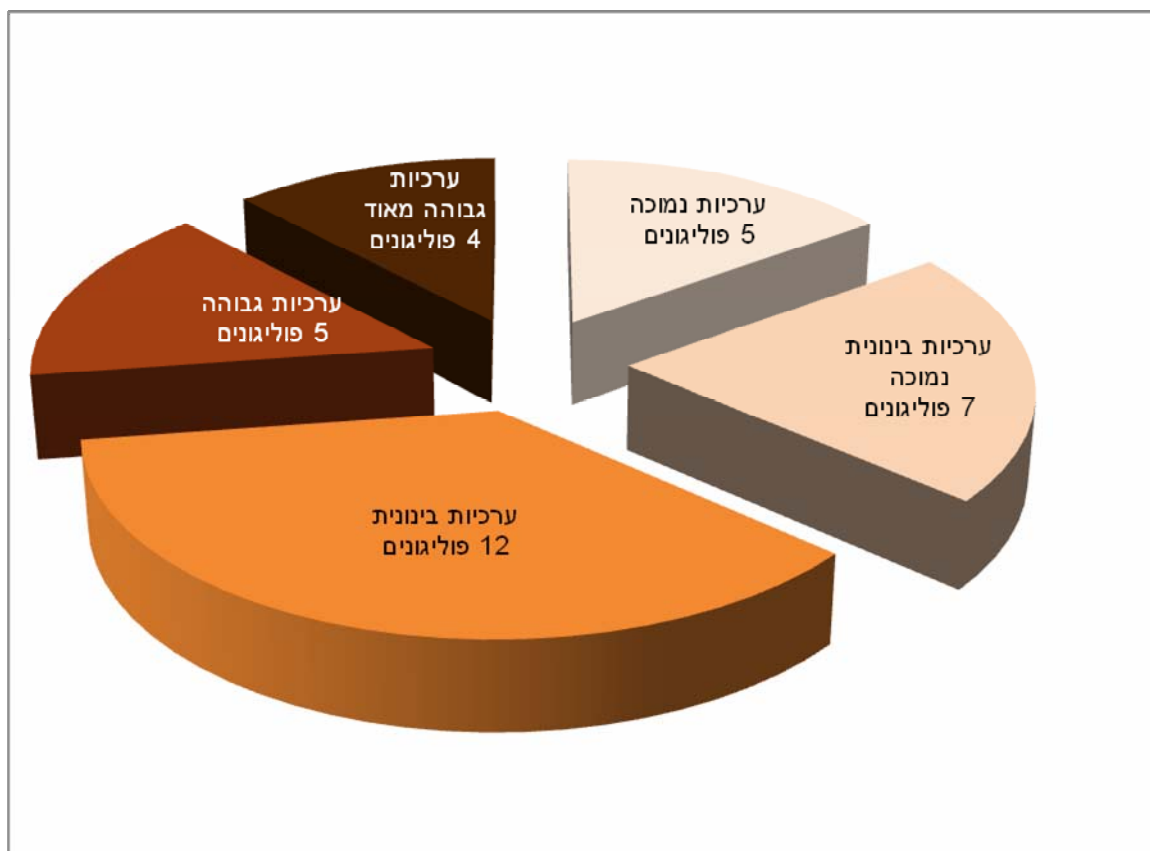
הערכת ערכיות השטחים הטבעיים

השטחים הטבעיים שנסקרו, מוינו לפי מספר מדדים (ראה פרק ב. שיטה), וכל שטח פתוח דורג על-פי מפתח בממד המתאים. סך כל ערכי הדירוג במדדים השונים שנבחנו, מהווה מדד כולל לערכיותו של השטח (טבלה מס' 2).

טבלה מס' 2: ערכיות השטחים הטבעיים בעמק חפר

מס סד	שם הפוליון	שטח דונם	נדירות / ייצוג	מסדרון אקולוגי	גודל השטח	מצב בית הגידול	פוטנציאל מינים נדירים	ערכיות אקולוגית	פוטנציאל שילוב קהל	סה"כ ערכיות
1	א_ת עמק חפר	64.1	0	3	3	1	0	7	0	7
2	א_ת עמק חפר מערב	74.1	0	3	3	1	0	7	0	7
3	אורנים	2.5	0	1	1	3	0	5	1	6
4	אלישיב מזרח	24.0	0	3	2	3	1	9	0	9
5	אלישיב פקאן	12.0	0	3	2	2	1	8	0	8
6	אנונה	31.2	2	1	3	2	2	10	0	10
7	בורגתא מערב	38.2	0	1	3	2	1	7	0	7
8	בורגתא צפון	45.1	2	1	3	2	1	9	0	9
9	בוש העוגן	87.2	2	3	3	3	2	13	1	14
10	בית הלוי מזרח	147.3	2	1	4	3	2	12	2	14
11	בית הלוי קטן	44.9	2	1	3	2	2	10	1	11
12	בריכות עין החורש	334.8	2	3	4	2	2	13	2	15
13	גאולי תימן	45.9	2	3	3	3	2	13	1	14
14	גבעת הבור	29.8	0	2	2	3	1	8	0	8
15	גבעת חיים מאוחד	7.8	0	3	1	3	1	8	0	8
16	האנטנה	222.3	2	1	4	3	2	12	1	13
17	הדקל	43.0	2	2	3	3	2	12	1	13
18	העוגן	89.4	2	2	3	2	2	11	0	11
19	העוגן דרום	24.5	2	1	2	2	2	9	0	9
20	ויתקין הרחבה	27.9	0	2	2	2	0	6	1	7
21	זלפי	205.6	2	1	4	1	2	10	1	11
22	חאן בורגתא	30.8	2	1	3	2	1	9	1	10
23	חבצלת השרון	55.1	0	3	3	2	1	9	2	11
24	חוגלה	28.2	2	2	2	2	2	10	1	11
25	חולות חבצלת	98.6	0	3	3	2	1	9	1	10
26	חורשה	13.4	0	3	2	2	1	8	1	9
27	חניאל	49.5	2	1	3	2	2	10	0	10
28	לולים	135.4	2	2	4	2	2	12	0	12
29	מצוקי ים	90.8	2	3	3	1	1	10	2	12
30	רופין מזרח	74.8	2	1	3	2	2	10	1	11
31	שושנת העמקים	50.6	0	3	3	1	1	8	2	10
32	תל אשקף	89.5	2	2	3	3	1	11	1	12
33	תל חפר	33.8	0	3	3	2	1	9	2	11

איור מס' 3 : התפלגות השטחים הטבעיים בעמק חפר לפי ערכיות אקולוגית

טבלה מס' 3 : ערכיות השטחים הטבעיים בעמק חפר לפי בתי גידול

טיפוס בית הגידול					
ערכיות	קרקעות קלות	חולות מיוצבים	בתי גידול לחים	מצוק חופי	תלים
נמוכה סה"כ 5	אורנים בורגתה מערב	א"ת עמק חפר א"ת עמק חפר מערבי ויתקין הרחבה			
בינונית נמוכה סה"כ 7	אלישיב מזרח בורגתה צפון גבעת הבור גבעת חיים מאוחד		אלישיב פקאן העוגן דרום חורשה		
בינונית סה"כ 12	אנונה זלפי חניאל רופין מזרח	חבצלת השרון חולות חבצלת שושנת העמקים	בית הלוי קטן העוגן חוגלה		תל חפר חאן בורגתה
גבוהה סה"כ 5	לולים		האנטנה הדקל	מצוקי ים	תל אשקף
גבוהה מאוד סה"כ 4			בוש העוגן בית הלוי מזרח ברכות עין החורש גאולי תימן		

בסקר אותרו 12 שטחים טבעיים שאופיים הוא בית גידול לח, ארבעה מתוכם דורגו בערכיות הגבוהה ביותר מבין כל השטחים שנבדקו (טבלה מס' 3, מפה מס' 6). דירוגם של שטחים אחרים מטיפוס אקולוגי זה, כמו "חוגלה" ו"הדקל" התקבל בערך נמוך יותר רק מכיוון שנבדקו כשטחים נפרדים. למעשה נכון יותר להתייחס אליהם כאל מכלול אחד גדול. מאחר שגודל השטח הוא מרכיב חשוב בקביעת דירוג השטחים, נקבע דירוגם כנמוך יחסית לשטחי בית הגידול הלח האחרים. המכלול של שטחי עינות חוגלה ובריכות עין החורש הוצע כשמורת טבע ששטחה כ-800 דונם.

חמישה שטחים טבעיים קבלו דירוג אקולוגי נמוך אם בשל גודלם ("אורנים") ואם בשל ערכם האקולוגי הירוד עקב השתלטות מסיבית של מינים פולשים כשיטה כחלחלה וטינונית החולות ("א"ת עמק חפר" ו"א"ת עמק חפר מערבי"). השתלטות זו שינתה לחלוטין את אופי בית הגידול, ולהערכתנו, במצבם של השטחים האלה היום, שינוי זה הוא כמעט בלתי הפיך ותידרש השקעה רבה לאורך זמן על-מנת לשקמם.

טבלה מס' 4: שמורות טבע, גנים לאומיים ושטחים טבעיים בתחום המועצה האזורית עמק חפר

שטחם הכולל של הגנים הלאומיים ושמורות הטבע בתחום המועצה, דונם			סה"כ גנים לאומיים ושמורות טבע	אחוז מכלל שטח המועצה	שטחם הכולל של השטחים הטבעיים בתחום המועצה, דונם	אחוז מכלל שטח המועצה
מוכרז	מאושר	מוצע				
3,328.0	398.1	443.0	4,169.1	3.33	2,352.0	2.54

מתוך כלל שטח המועצה האזורית עמק חפר, 124,884 דונם, תופסים שטחי שמורות טבע וגנים לאומיים מוכרזים, מאושרים ומוצעים 4,169.13 דונם, שהם 3.33% והשטחים הטבעיים שאותרו במהלך הסקר מסתכמים ב-2,352 דונם, שהם 2.54% משטח המועצה (טבלה מס' 4). חלקם של כל השטחים שאינם חקלאיים או בנויים בתחום המועצה האזורית עמק חפר מסתכם, איפוא, ב-5.87% בלבד.

חשיבות השטחים הטבעיים לפי גידול

קרקעות קלות של מישור החוף: קרקעות החמרה הקלות אופייניות למישור החוף ובעיקר לשרון. בקרקעות אלה מתפתחים טיפוסים שונים של חברת חילף החולות ודרדר הקורים, המחזיקה מינים רבים של צמחים נדירים ואנדמיים, שתפוצתם בלעדית לארץ ישראל ולמישור החוף שלה (איריס ארגמן, שום תל-אביב ואחרים). בעבר היו בתי גידול אלה נפוצים מאוד במישור החוף, אך עיבודים אינטנסיביים, שהתפתחו במאה השנים האחרונות עם ההתיישבות היהודית, הותירו שטחים מצומצמים מאוד, שרק חלקם מוגנים כשמורות טבע (בני ציון, תל יצחק ואחרות). חשיבותם של השטחים הטבעיים של הקרקעות הקלות, היא איפוא, גבוהה ביותר כשטחים פוטנציאליים לקיומים של המינים האנדמיים והנדירים של בית גידול זה.

בתי הגידול הלחים: שנים ארוכות של ניצול מים מוגבר מחד, וזיהום דרכי המים מאידך, הביאו לדלדול של בתי הגידול הלחים בעמק חפר, שחלקו היה בעבר ביצתי. בכתמים הבודדים ששרדו מתקיימת צמחיה אופיינית של בית גידול זה וכן מגוון של בעלי-חיים אקוויטיים הרגישים לזיהום. מעבר לערכם האקולוגי,

מהווים שרידים אלה גם נושא למחקר וללימוד של האקולוגיה של עמק חפר בעבר. אוכלוסיית הצמחים ובעלי חיים ששרדו כאן מהווים מקור לאכלוס מחדש של נחל אלכסנדר ויובליו במינים שהיו אופייניים לו בעבר.

חולות מיוצבים: השטחים הטבעיים המעטים שאותרו מטיפוס זה של בית גידול מהווים שריד לחולות הנודדים והמיוצבים של מישור החוף, שכיסו בעבר שטחים נרחבים וצומצמו ביותר עם פיתוח היישובים, החקלאות והתשתיות במרחב.

המצוק החופי: הכורכר הוא תופעה גיאולוגית ומורפולוגית ייחודית בעולם שקיימת בחופי ישראל. המצוק החופי ששרד בתחום המועצה הוא חלק חשוב ומייצג של רכס הכורכר החופי, עם ערך אקולוגי ונופי גבוה ביותר.

נחל אלכסנדר ונחל שכס

נחל אלכסנדר ויובלו, נחל שכס, חוצים את המועצה האזורית מדרום-מזרח לצפון-מערב ומהווים שדרה מרכזית ארוכה וצרה לכל אורך שטח המועצה. זהו, למעשה, שטח פתוח בעל חשיבות עיקרית, שלא נכלל בסקר הנוכחי ושטחו אינו מובא בחישוב השטחים הטבעיים. הנחל וחלק מעמק חפר נכללים במסדרון האקולוגי הארצי, שבקטע זה שלו, מחבר את השומרון עם חוף הים ואת צפון ישראל עם דרומה לאורך גבעות מערב השומרון (מפה מס' 4). תפקודו של הנחל כציר מקשר בין בתי גידול שונים, פגוע כתוצאה מעיבוד חקלאי המגיע עד לגדותיו ובשל העדר של רצועות חיץ לאורכו.

חלק מאורכו של נחל אלכסנדר מוגן בתכניות סטטוטוריות, בנוסף למעמדו בחוק כנחל. חלקו הדרומי של הנחל מוגדר בתמ"א 22 ליער וייעור כ"נטיעות בגדות נחלים", וחלקו המרכזי, בין מפגש נחל שכס עד גשר מסילת הברזל, מוגדר כ"יער טבעי לשימור". החלק המערבי של הנחל, הסמוך לשפכו, נכלל בתחום "גן לאומי נחל אלכסנדר". עם זאת, חשוב להדגיש שההגנה הסטטוטורית בלבד, אין בה כדי להבטיח את תפקודו של הנחל כרצועת מסדרון אקולוגי, שכן ברוב אורכו של הנחל, אין חיץ כלשהו המפריד בין גדות הנחל לשטחים המעובדים שבסביבתו.

חלק גדול מברכות הדגים והמאגרים בעמק חפר מרוכזים לאורך הנחל. אמנם אלה הם גופי מים מלאכותיים, שנבנו בידי האדם ותפקודם נקבע על-פי צרכי משק המים או המדגה, אך קיומם לאורך הנחל מרחיב למעשה את רצועת הנחל ומשפר במידה מסוימת את תפקודה כרצועה אקולוגית המקשרת את הנחל עם בתי הגידול הלחים בעמק. עם זאת יש להדגיש כי מאגרים וברכות אינם מהווים תחליף ראוי לבתי הגידול הטבעיים, התומכים במגוון גבוה של מינים. במקרים מסוימים, כמו בברכות עין החורש, מתקיימת ערכות גבוהה של בית הגידול המלאכותי משום שאין הוא משמש יותר למטרה שלשמה הוקם.

רצפים אקולוגיים

בניסיון להדגים רצף אקולוגי של בתי הגידול השונים, הוגדר קו גבול לחיץ אקולוגי במרחק של 200 מ' מסביב לשטחים הטבעיים שאותרו בסקר. קו גבול זה תוחם מספר אשכולות של שטחים טבעיים על פי אופיים האקולוגי.

האשכול הגדול ביותר נשען על נחל אלכסנדר כציר מרכזי, המחבר את בתי גידול הלחים שאותרו בסקר יחד עם מאגרים וברכות דגים (קו צהוב במפה מס' 5). בתחום אשכול זה, שמורכב משלושה סעיפים צדדיים, נכללים עשרה בתי הגידול הלחים שנסקרו, המהווים יחד עם הנחל, המאגרים וברכות הדגים, רצף אקולוגי החוצה את כל שטח המועצה מדרום-מזרח לצפון-מערב, עד שפך הנחל לים. סעיף אחד לאורך הנחל עצמו, כולל את ה"חורשה", "בוש העוגן", "הדקל", "חוגלה", בריכות עין החורש, "העוגן"

ו"אלישיב פקאן". סעיף צדדי של האשכול מסתעף מצירו הראשי של הנחל לאורך תעלת בית הלוי וכולל את "בית הלוי קטן", "בית הלוי מזרח", "האנטנה" ו"העוגן דרום". סעיף שלישי כולל בית גידול לח נוסף, "גאולי תימן", שהוא איכותי ביותר וסמוך ל"התעלה הצפונית", תעלת ניקוז המוליכה מים זורמים במשך כל השנה, ומתנקזת גם היא לנחל אלכסנדר. מעבר למסומן במפה מס' 5, חשוב להדגיש את ערכן של כל תעלות הניקוז בעמק חפר כתוך מקשר בין בתי הגידול השונים. תפקודן של תעלות אלה כיום הוא חלקי בלבד, שכן אין כלל רצועת חייץ לאורך גדותיהן. הגדרת אזורי חייץ רחבים לאורך תעלות הניקוז כאלה היא חיונית לשיפור תפקודן האקולוגי במרחב.

שני אשכולות של קרקעות קלות (קו ירוק במפה מס' 5) מצויים אחד בצפון שטח המועצה שכולל את "זלפי", "אנונה", "לולים", "גבעת הבור" ו"גבעת חיים מאוחד" ושני בדרום, בין בורגתה לחניאל, וכולל את "חאן בורגתה", "בורגתה מערב", "חניאל", "בורגתה צפון" ו"תל אשקף". שני אשכולות אלה מנותקים זה מזה, כאשר ביניהם נחל אלכסנדר, השטחים הטבעיים והשטחים המעובדים שלאורכו.

שני שטחים של קרקעות קלות אינם נכללים באשכול ואינם ברצף עם בתי גידול דומים להם: "רופין מזרח", מדרום לכפר מונש, גובל בהצעה לשמורת הטבע "ברכת רופין" אלישיב מזרח, פוליגון שחלקו המזרחי הוא לח באופיו, והוא סמוך לתעלת ניקוז ונכלל באשכול בתי הגידול הלחים וחציו המערבי הוא יבש יחסית, ומנותק מפוליגונים דומים לו במרחב.

אשכול נוסף תוחם את הפוליגונים של החוף (קו סגול במפה מס' 5): "חבצלת השרון", "שושנת העמקים" ו"צוקי-ים", ללא רצף אקולוגי עם שטחי החולות המיוצבים האחרים שאותרו בסקר, "חולות חבצלת", "ויתקין הרחבה", "א"ת עמק חפר" ו"א"ת עמק חפר מערב". במפת הרצפים לא מוצג הרצף האקולוגי של שטחים אלה עם שטח הגן הלאומי נחל אלכסנדר ופארק השרון, הסמוכים אליהם או גובלים בהם.

תלים ארכיאולוגיים

בסקר הוגדרו שלושה שטחים פנויים שהם תלים או אתרים ארכיאולוגיים: "תל חפר", "תל אשקף" ו"חאן בורגתה". מעמדם של שטחים אלה מובטח, לכאורה, מעצם הכרזתם כאתרים ארכיאולוגיים, אך בפועל הם מוזנחים ופגועים. שניים מהם, "תל אשקף" ו"חאן בורגתה" נכללים באשכול רצפים הדרומי ובנוסף להיותם אתרים ארכיאולוגיים, הם בעלי אפיון אקולוגי דומה. אף לא אחד מהאתרים הארכיאולוגיים אינו משולב בתכנית טיילות אזורית ולא פותח בהתאם כאתר במסלול טיול בעמק חפר. כתלים הם אתרי תצפית פוטנציאליים, שמאפשרים מבט היקפי על נופו השטוח של העמק, אך לפחות תל אשקף אבד חלק מחשיבותו כאתר תצפית עם הקמת מאגר קולחי עמק חפר, שסוללותיו הגבוהות מסתירות את הנוף שנשקף מהתל בעבר, טרם הכשרת המאגר. גם תל חפר וחאן בורגתה אינם מזמיני אורחים, אין בס שבילים מסודרים ומשולטים והגישה אליהם היא דרך שטחים מוזנחים וערימות פסולת שמושלכות אליהם בהעדר "בעל בית".

מיני צמחים נדירים

מהתעמקות בנתוני התפוצה ובתאריכי הרשומים של המינים הנדירים בעמק חפר, עולה שרוב המינים הנדירים נרשמו באזור החולות של שפך נחל אלכסנדר ובפארק השרון (מחוץ לתחום המועצה האזורית) ורישומים אחרים מפוזרים אקראית בכל השטח (מפה מס' 3). ברוב השטחים הטבעיים שאותרו בסקר הנוכחי אין רישום של מינים נדירים וככל הנראה לא בוצעו בהם סקרי צומח שיטתיים. גם סקר מיני צמחים נדירים שנערך בישראל ובאזור בשנים 1996-1997, לא כלל את עמק חפר וייתכן שבהיותו מעובד באינטנסיביות, לא זכו בתי הגידול שבעמק לתשומת לב מתאימה ולא רוכז מאמץ דיגום בכוון זה.

שנים	מספר תצפיות במינים נדירים
1950 – 1939	7
1960 – 1951	3
1970 – 1961	3
1980 – 1971	2
1990 – 1981	10
2000 – 1991	39
2009 – 2001	0

מעט תצפיות נרשמו בבתי גידול לחים מוכרים, כעינות חוגלה וסביבותיהם, אך מרביתן תצפיות ישנות, חלקן משנות הארבעים של המאה הקודמת. התצפית האחרונה שנרשמה במין צמח נדיר

בעמק חפר היא משנת 2000, ובולטת העובדה שלאורך השנים לא נעשה מאמץ אחיד לרישום מינים נדירים, וככל הנראה, לא נעשה כלל מאמץ לרישום אינוונטר מיני הצמחים בבתי הגידול הפנויים בעמק. מהנתונים עולה

שעיקר המאמץ לרישום מינים נדירים היה בשנות התשעים של המאה הקודמת (סקר מיני צמחים נדירים, 1996-7) ומאז שנת 1999 לא בוצע סקר חוזר, או רישום אינוונטר מיני צמחים. בעשור השנים שבין 1971 ל-1980 נרשמו בעמק חפר רק שני מינים נדירים, ובעשור האחרון, לא נרשם בעמק חפר אפילו מין נדיר אחד (ראה מסגרת). סביר שחלק גדול מהמינים הנדירים שנרשמו בעמק בעבר, אינם קיימים בו עוד, בעקבות השינויים שחלו בעמק בחמישים השנים האחרונות: ייבוש וניקוז שטחי ביצה, שכלול שיטות העיבוד החקלאי, זהום מים בשפכים, ניצול מוגבר של מים והתיישבות. מעוט תצפיות והעדר נתונים, מחייבים, להערכתנו, ריכוז מאמץ לאיסוף מידע על מיני צמחי הבר בעמק חפר בכלל ובשטחים הטבעיים שבו – בפרט. השלמת מידע זה תאפשר בהמשך להעריך נכון את ערכם של השטחים הטבעיים בתחום המועצה האזורית ולגבש עמדה באשר לצורך בשמירתם לעתיד.

בעלי-חיים

בבחינת פריסת התצפיות בבעלי-החיים בעמק, ניכר ריכוז של תצפיות בחלק המרכזי של העמק, לאורך נחל אלכסנדר, בין העוגן ומאגר אפיקי עמק חפר. נראה שריכוז התצפיות הגבוה ביותר הוא באזור בריכות הדגים של עין החורש ועינות חוגלה. חלק גדול מהתצפיות מתייחס למיני בעלי-חיים המעדיפים בתי גידול לחים, אך מזדמנים לכאן גם תנים ומינים אחרים ונראה שאזור זה הוא מרכז הפעילות של עולם החי בעמק חפר. נתוני מפקד עופות המים, המצטברים ברשות הטבע והגנים מזה עשרות שנים עשויים להוסיף נדבך מידע חשוב על חשיבותו של העמק, ובעיקר חלקו המרכזי – אזור בריכות הדגים של עין החורש, עינות חוגלה, בריכות הדגים של מעברות עד מאגר אפיקי עמק חפר, כמרכז פעילות עיקרי של בעלי-חיים בשרון. נתונים אלה אינם משולבים במסמך הנוכחי.

המלצות

בעקבות עריכת הסקר ובהתאם למטרותיו, מוגשות כאן המלצות למועצה האזורית ולמתכנן תכנית האב בראיה של שמירת טבע, חינוך ותיירות. המלצות אלה מבוססות על תשתית המידע האקולוגית ואינן כוללות שיקולים של בעלויות קרקע, ייעודי קרקע ואילוצים אחרים שאינם במסגרת עבודה זו. הגופים השונים, ובראשם המועצה האזורית, עומדים בפני האתגר של בחינת המלצות אלה ביחס לאילוצים וצרכים שונים.

1. שילוב כל השטחים הטבעיים, שערכיותם 8 ומעלה בתכנית האב של עמק חפר כשטחי טבע בעלי חשיבות לשימור, שיקום, טיפוח והגנה סטטוטורית עליהם כשטחים מוגנים.
2. הקמת מנגנון משותף לניהול של אתרי הטבע, בו ישתתפו, לצד המועצה האזורית, נציגי תושבי העמק ורשות הטבע והגנים. אתרים אלה ינוהלו על פי תוכנית ממשק אקולוגי, אשר תגדיר את יעדי השימור, השיקום האקולוגי, אופן קליטת הקהל ופוטנציאל התיירות של האתרים.
3. שמירה על אשכולות רצפים, כמכלולי שטחים טבעיים ולישם המלצות (סקוטלסקי, 2009 ; רוזנפלד ואבישר, 2009) הנוגעות לניהול השטחים החקלאיים הנכללים בתחום האשכולות, לאורך הנחל והתעלות ובשכנות קרובה להם.
4. שילוב כל המאגרים, בעיקר אלה שלאורך נחל אלכסנדר, במערכת של ניהול השטחים הטבעיים לטובת שמירת המערכת האקולוגית של הנחל ושל בתי הגידול הלחים שבקרבתו. במערכת זו בולט ערכם של עינות חוגלה ובריכות הדגים של עין החורש כמרכז פעילות של בעלי-חיים עם פוטנציאל עשיר לפיתוחם לקליטת קהל במגוון של פעילויות ספורט ונופש.
5. הבטחת הספקת מים להזנת בתי הגידול הלחים בכמות ובאיכות הדרושה לקיומם.
6. שילובם של כל השטחים הטבעיים, ובעיקר של בתי הגידול הלחים, במערכת של בילוי בחיק הטבע, שתתמקד בנחל אלכסנדר כציר ראשי ותכלול את עינות חוגלה, בריכות עין החורש ומאגר אפיקי עמק חפר.
7. הטמעת "אימוץ אתר" בראיה אקולוגית בתוך תוכניות החינוך של המועצה, כך שכל אתר יאומץ ע"י בית-ספר אחד לפחות, שיבצע במקום פעילות למידה, חקר, טיפוח ושימור.
8. הכשרת עמדות תצפית לנוף העמק ולעופות מים על גבי סוללות המאגרים, ושילובם של המאגרים ועמדות התצפית במסלול טיול לאורך הנחל.
9. פיתוח וטיפוח של שלושה האתרים הארכיאולוגיים שאותרו בסקר: תל אשקף, תל חפר וחאן בורגתה: שילובם במסלולי טיול, הכשרת מבואות כניסה, שבילי טיול ונקודות תצפית, הכנת דפי הסבר.
10. בצוע סקר מקיף של צמחים, שיתמקד במצאי המינים של השטחים הטבעיים בעמק, להרחבת הידע וכבסיס להמשך הטפול בהם בעתיד.

רשימת מפות

מפה מס' 1 : תמ"א 8, תמ"א 22, תמ"א 13 ותמ"א 34ב'3, שמורות טבע וגנים לאומיים.

מפה מס' 2 : השטחים הטבעיים בתחום המועצה האזורית עמק חפר על רקע מסדרון אקולוגי.

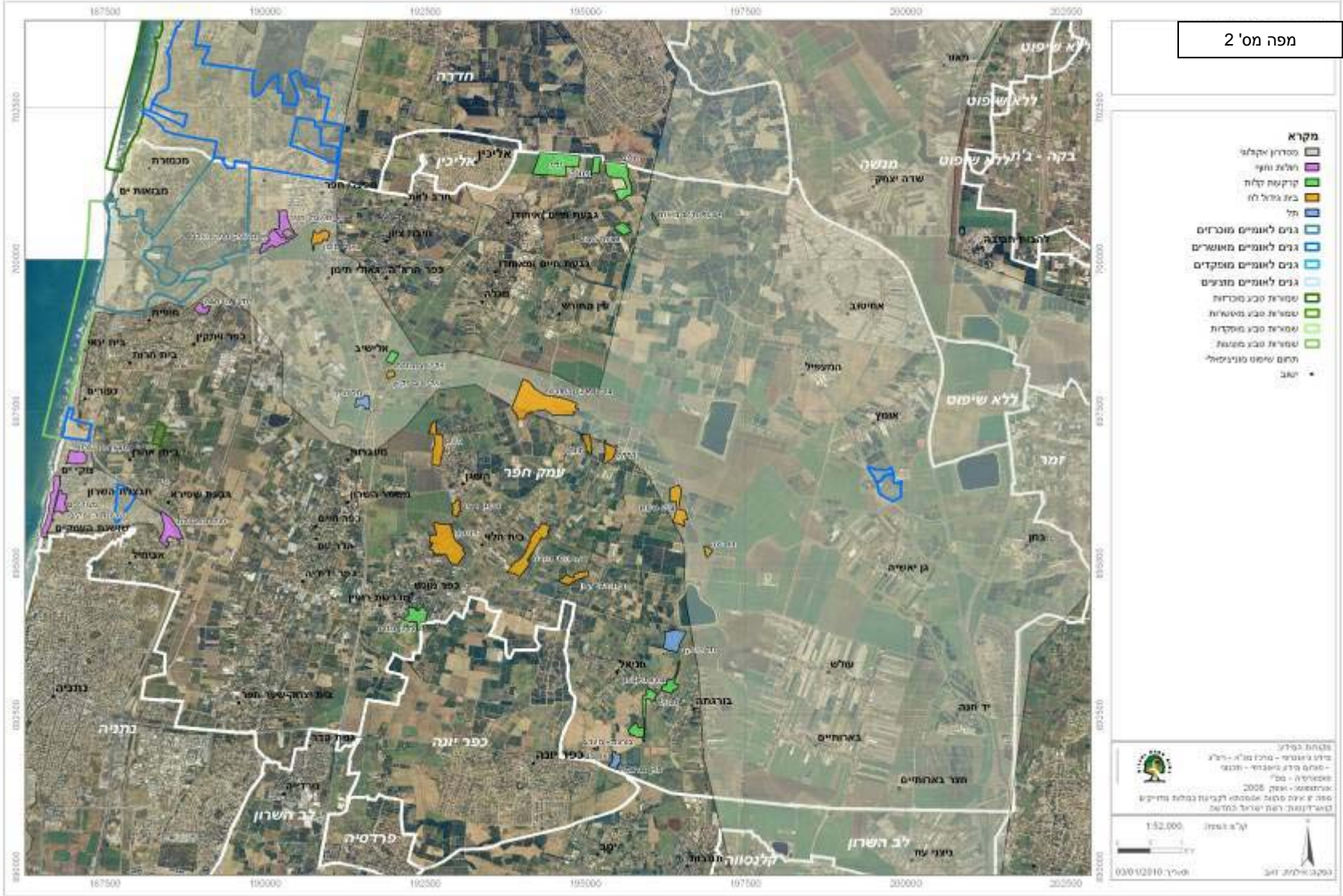
מפה מס' 3 : מיני צמחים נדירים בעמק חפר.

מפה מס' 4 : מסלול קבוע של ספירת בעלי-חיים ונקודות תפוצה של מיני בעלי חיים נבחרים בתחום המועצה האזורית עמק חפר.

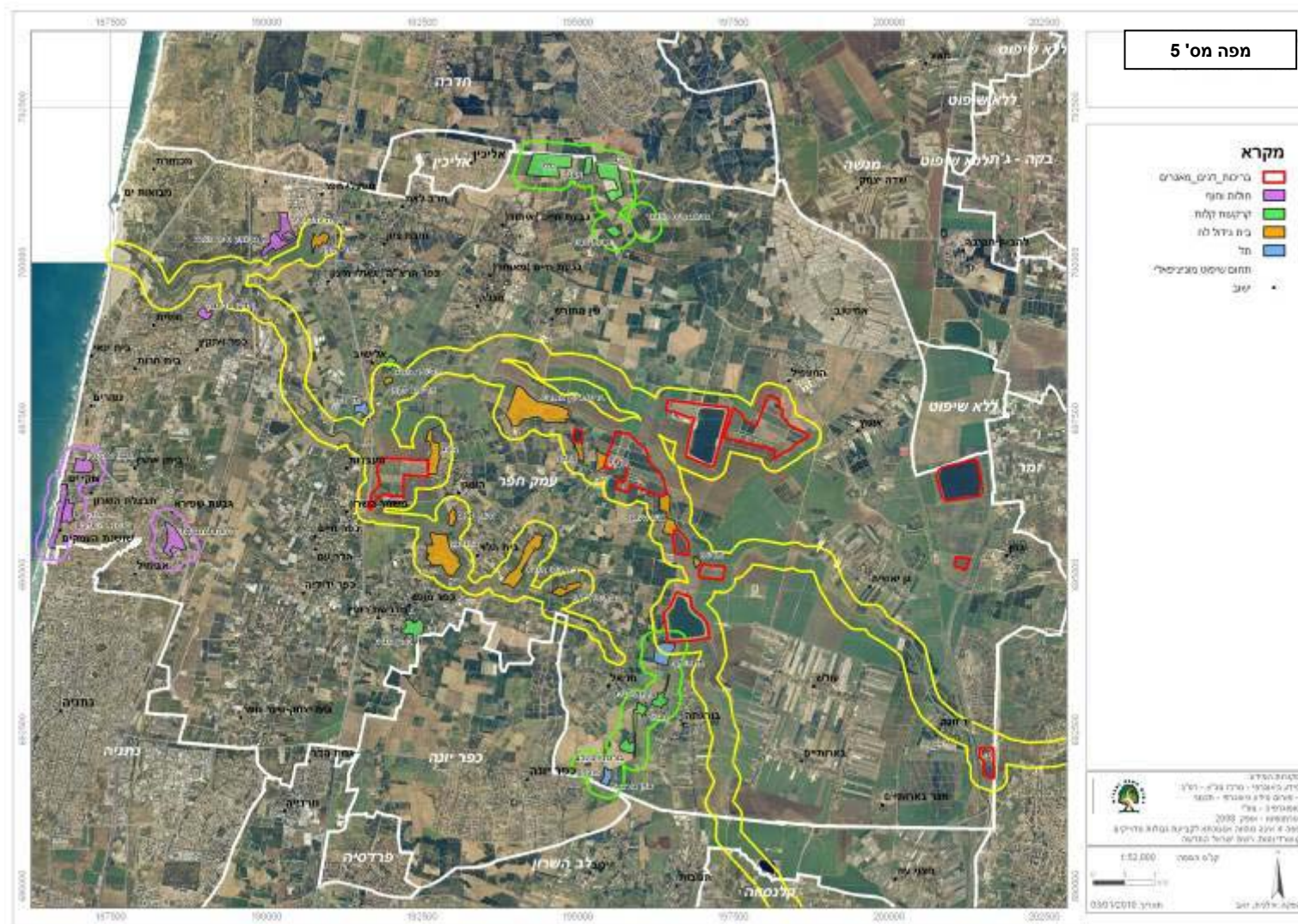
מפה מס' 5 : רצפים אקולוגיים של שטחים טבעיים, שמורות טבע וגנים לאומיים בעמק חפר.

מפה מס' 6 : השטחים הטבעיים בעמק חפר לפי דרגת ערכיותם האקולוגית.

מפה מס' 2: השטחים הטבעיים על רקע המסדרון האקולוגי בעמק חפר

מפה מס' 5: רצפים אקולוגיים של השטחים הטבעיים בעמק חפר

נספח מס' 1 : מיני צמחים נדירים בתחום המועצה האזורית עמק חפר

מס' סד'	שם המין	שם המין בלטינית	בית גידול	מספר אתרים	תצפית אחרונה	נדירות
1	אגרופירון מוארך	<i>Elymus elongates</i>	מליחה	2	1997	RR
2	אהל הגבישים	<i>Mesembryanthemum crystallinum</i>	חוף	1	1997	R
3	אזוביון דגול	<i>Lavandula stoechas</i>	חול חמרה	3	2000	RP
4	איטן החולות	<i>Phleum exaratum</i>	קרקע חולית	1	1978	RR
5	אירוס הארגמן	<i>Iris atropurpurea</i>	חמרה וכורכר	2	1996	RP
6	אירוס הביצות	<i>Iris grant-duffii</i>	ביצה	2	1990	RP
7	אלמות ארצישראלי	<i>Paronychia palaestina</i>	חוף	1	1956	RR
8	אמברוזיה ימית	<i>Ambrosia maritima</i>	חול חמרה	1	1996	RP
9	אספסת איטלקית	<i>Medicago italica</i>	קרקע חולית	1		RR
10	אספסת הגליל	<i>Medicago granadensis</i>	שדות בור	1	1942	RP
11	אספרג ארצישראלי	<i>Asparagus palaestinus</i>	גדות נחל	1	1996	R
12	אשבל השדה	<i>Stachys arvensis</i>	שדות	1	1969	RR
13	בן-חילף הביצות	<i>Eragrostis samentosa</i>	ביצה גדות נחל	4	1997	RR
14	ברומית קצרת-שבולית	<i>Bromus brachystachys</i>	ביצה גדות נחל	1	1996	R
15	ברוניקה פרסית	<i>Veronica persica</i>	קרקע מעובדת	1	1984	RR
16	גומא הפפירוס	<i>Cyperus papyrus</i>	ביצה נחל	1	1941	RR
17	גומא שופע	<i>Cyperus dives</i>	גדות נחל	1	1960	RP
18	גומא שרוני	<i>Cyperus sharonensis</i>	חול	1	1997	RR
19	דבקת פלשת	<i>Galium philistaeum</i>	קרקע חולית	2	1996	RP
20	דוחנן קפח	<i>Brachiaria mutica</i>	גדות נחל	3	1979	RR
21	היפוכריס קרח	<i>Hypochoeris glabra</i>	חול חמרה	1	1982	RR
22	ורד צידוני	<i>Rosa phoenicia</i>	גדות נחל	1	1994	RP
23	זיפנוצה מדוקרנת	<i>Pennisetum divisum</i>	קרקע חולית	1		RP
24	זליה מחומשת (שלשי מחומש)	<i>Zaleya pentandra</i>	שדה נטוש	1	1986	RR
25	חומעה מגובבת	<i>Rumex conglomeratus</i>	ביצה אחר לח	1	1996	R
26	חוחן קרדני	<i>Onopordum carduiforme</i>	קרקע חולית	3	1995	RR
27	חבללוב שעיר	<i>Euphorbia hirsute</i>	ביצה	3	1994	RR
28	חבללוב שרוע	<i>Euphorbia peplis</i>	חוף	1	1993	RR
29	חרחבינה חופית	<i>Eryngium maritimum</i>	חוף	2	1989	RP
30	חרצית דביקה	<i>Chrysanthemum viscosum</i>	חול חמרה	3	1994	RP
31	לחך המלחות	<i>Plantago crassifolia</i>	מלחה וחוף	5	1997	RP
32	לוטוס דקיק	<i>Lotus angustissimus</i>	לח	1	1996	R
33	לוטוס צר-עלים	<i>Lotus glaber</i>	לח	2	1957	RP
34	ליסימכיה מסופקת	<i>Lysimachia dubia</i>	לח	2	1957	RR
35	לפופית החיצים	<i>Ipomoea sagittata</i>	ביצה ונחל	1	1995	RR
36	לשישית מקומטת	<i>Chrozophora plicata</i>	שקע מוצף	1	1940	RR
37	מקור-חסידה יפה	<i>Erodium botrys</i>	קרקע חולית	2	1982	RP
38	מקור חסידה תמים-עלים	<i>Erodium subintegrifolium</i>	קרקע חולית	4	1994	RP
39	נהרונית חוטית	<i>Potamogeton filiformis</i>	בריכה נחל	1	1939	RR
40	נהרונית מסרקנית	<i>Potamogeton pectinatus</i>	בריכה נחל	1	1939	RR
41	נעוצית סבוכה	<i>Cardopatum corymbosum</i>	לח	1	1941	RR
42	סוף הקרין	<i>Typha elephantine</i>	לח	1	1996	O
43	סוף רחב עלים	<i>Typha latifolia</i>	בריכה נחל	13	1996	RR
44	סחלב קדוש	<i>Orchis sancta</i>	בתי כורכר	3	1997	R
45	סמר מרצעני	<i>Juncus subulatus</i>	לח	1	1997	RR
46	עדן חד-שנתי	<i>Holcus annuus</i>	קרקע חולית	2	1996	RP
47	עדעד הביצות	<i>Limonium narbonense (angustifolium)</i>	ביצה מליחה	3	1994	RP
48	עטינית פקטורי	<i>Crypsis faktotovskyi</i>	ביצה	1	1941	RR

מס' סד'	שם המין	שם המין בלטינית	בית גידול	מספר אתרים	תצפית אחרונה	נדירות
49	ערבז החוף	<i>Centaureum maritimum</i>	לח	1	1990	R
50	פספולן דו-טורי	<i>Paspalum distichum</i>	ביצה נחל	1	1996	R
51	צלבית החוף	<i>Crucianella maritima</i>	חוף	6	1993	RP
52	צלע-שור דקיקה	<i>Bupleurum orientale</i>	לח	2	1957	RR
53	קדד בירתי	<i>Astragalus berytheus</i>	קרקע חולית	1	1996	R
54	קחווין קטן עלים	<i>Anthemis parvifolia</i>	כבדה מעובד	3	1968	RP
55	קיטה סוככנית	<i>Tolpis barbata</i>	חול חמרה	2	1982	RR
56	קיקסיה שרועה	<i>Kickxia elatine (sieberi)</i>	שדה בור	1	1996	R
57	רבועה שרועה	<i>Tetragonia tetragonioides</i>		1	1996	RR
58	שום תל-אביב	<i>Allium tel-avivense</i>	חול חמרה	4	1992	RP
59	שוש קרח	<i>Glycyrrhiza glabra</i>	לח	6	1996	RP
60	שיבולת-שועל גדולה	<i>Avena longiglumis</i>	בדה גריגה	1	1962	RR
61	שמשונית הטיפין	<i>Tuberaria guttata</i>	קרקע חולית	3	1997	RR
62	שרשר שיחני (בן מלח שיחני)	<i>Sarcocornia fruticosa</i>	מליחה	1	1990	RR
63	תורמוס צהוב	<i>Lupinus luteus</i>	קרקע חולית	1	1992	RP
64	תורמוס שעיר	<i>Lupinus micranthus</i>	קרקע חולית	4	1997	RP

מפתח נדירות

קוד	נדירות
X	צמח נכחד
○	צמח על סף הכחדה
RR	צמח נדיר מאוד
RP	צמח נדיר
R	צמח נדי למדי

נספח מס' 2 : ריכוז תצפיות בעופות בתחום המועצה האזורית עמק חפר

מספר תצפיות	שם המין	מס' סד'
51	לבנית גדולה	62
46	לבנית קטנה	63
4	לוחם	64
1	לימוזה מצויה	65
71	מאינה הודית	66
73	מגלן חום	67
15	מרית	68
5	נחליאלי לבן	69
3	נחליאלי צהוב	70
1	נץ גדול	71
16	נץ מצוי	72
4	נקר סורי	73
66	סופית	74
1	סבכי שחור גרון	75
3	סבכי שחור כיפה	76
1	סבכי שחור ראש	77
2	סיפן	78
3	סיס החומות	79
29	סיקסק	80
44	סנונית הרפתות	81
2	סנונית מערות	82
13	עגור אפור	83
74	עורב אפור	84
4	עורב המזרע	85
2	עורב שחור	86
2	עורבני	87
4	עית חורש	88
1	עית ניצי	89
11	עית צפרדעים	90
2	עית שמש	91
1	עלוית אפורה	92
2	עלוית חורף	93
10	עפרוני מצויץ	94
105	עקב חורף	95
19	עקב עיטי	96
2	עקעק	97
2	פיפיון שדות	98
3	פרוש מצוי	99
106	פרפור עקוד	100
2	פשוש	101
1	צולל ביצות	102
9	צופית	103
2	צוצלת	104
10	צטיה	105
17	קאק	106
13	קוקיה אירופית	107
4	קוקיה מצויצת	108
1	קנית קטנה	109
3	שחף אגמים	110
10	שחף ארמני/ צהוב רגל	111
1	שחף עיטי	112
2	שחפית ים	113
1	שחפית גמדית	114
1	שחרור	115
187	שלדג לבן חזה	116
18	שלדגון גמדי	117
4	שליז	118
2	שלך	119
27	שקנאי מצוי	120
1	שקנאי קטן	121
1	שרקרק גמדי	122

מספר תצפיות	שם המין	מס' סד'
36	אגמית מצויה	1
3	אדום חזה	2
1	אדריית שחורת כיפה	3
1	אוח	4
88	אנפה אפורה	5
4	אנפה ארגמנית	6
1	אנפה מסורטטת	7
58	אנפית בקר	8
2	אנפית גמדית	9
14	אנפית סוף	10
74	אנפת לילה	11
7	בולבול	12
5	בז אדום	13
9	בז חופים	14
1	בז מדברי	15
311	בז מצוי	16
3	בז נודד	17
5	בז עצים	18
2	בז ערב	19
1	בז צוקים	20
2	בזבוז אירופי	21
6	ביצינית לבנת בטן	22
8	ביצינית לבנת כנף	23
1	ביצינית מנומרת	24
2	ביצינית עדינה	25
2	ביצינית שחורת כנף	26
3	ברוז אפור	27
3	ברוז חד זנב	28
3	ברוז צהוב מצח	29
73	ברכיה	30
10	דוחל שחור גרון	31
39	דוכיפת	32
37	דיה שחורה	33
5	דרור הבית	34
141	דררה	35
14	זרון סוף	36
29	זרון שדות	37
7	זרון תכול	38
1	זרזיר מצוי	39
103	חוגלה	40
23	חוחית	41
9	חופמי אלכסנדרוני	42
6	חופמי חוף	43
1	חופמי צוארון	44
18	חיויאי	45
1	חכלילית סלעים	46
1	חכלילית עצים	47
1	חנקן גדול	48
2	חנקן חלוד גב	49
37	חסידה לבנה	50
23	חסידה שחורה	51
4	חרטומית ביצות	52
1	חרטומית בנגלית	53
1	טבלן גמדי	54
1	טדורנה	55
10	יונת סלעים	56
3	ינשוף עצים	57
4	ירגזי מצוי	58
10	כחל	59
11	כפן	60
35	כרון	61

13	תור צוארון	126
28	תמירון	127
45	תנשמת	128

37	שרקרק מצוי	123
25	שרשיר	124
2	תוכון נזירי	125

נספח מס' 3 : ריכוז תצפיות בזוחלים ודו-חיים בתחום המועצה האזורית עמק חפר

מספר תצפיות	שם המין	מס' סד'
10	צב יבשה מצוי	12
3	צב ים חום	13
1	צב ים ירוק	14
34	צב ביצות	15
47	צב רך	16
1	צפע ארצישראלי	17
4	צפרדע הנחלים	18
1	קרפדה ירוקה	19
2	שממית בתים	20
1	שנונית השפלה	21

מספר תצפיות	שם המין	מס' סד'
3	אילנית מצויה	1
1	ארבע קו מובהק	2
6	זיקית	3
4	זעמן זיתני	4
14	זעמן שחור	5
3	חומט פסים	6
5	חפרית מצויה	7
6	חרדון מצוי	8
1	טריטון פסים	9
2	נחש מים משובץ	10
1	נחשיל חד-ראש	11

נספח מס' 4 : ריכוז תצפיות ביונקים בתחום המועצה האזורית עמק חפר

מספר תצפיות	שם המין	מס' סד'
16	נוטריה	10
62	נמיה	11
4	עטלף פירות מצוי	12
2	צבוע מפוספס	13
64	צבי ישראלי	14
5	קיפוד מצוי	15
45	שועל מצוי	16
147	תן זהוב	17

מספר תצפיות	שם המין	מס' סד'
23	ארנבת השדה	1
1	גירית מצויה	2
29	דרבן	3
53	חזיר בר	4
19	חתול ביצות	5
3	חתול בית	6
2	חתול בר	7
1	מריון מצוי	8
1	נברן השדה	9

ספרות

- ברנדייס, עמוס. 1995. נחל אלכסנדר, תכנית אב ובסיס לתכנית מתאר. המנהלה לשיקום נחלי ישראל, המנהלה לשיקום נחל אלכסנדר ויובליו. 200 ע'.
סגל, עמית ורעיוני איתמר. 1996. נחל אלכסנדר. פארק חוגלה, פארק הסכרון, שביל נחל ונטיעות. הצעות תכנון.
סקוטלסקי, א'. 2009. מסדרונות אקולוגיים באזורים חקלאיים: עקרונות לתכנון ולממשק חקלאי. אוניברסיטת תל-אביב / קרן נקודת ח"ן.
פיינברון-דותן, נעמי ודינן, א'. 1991. המגדיר לצמחי בר בארץ ישראל. כנה – כרטא ירושלים. 1040 ע'.
צמחי הבר בישראל, מינים נדירים ובסכנת הכחדה. אטלס מפות ודוחו"ת. 1991-1998. רשות הטבע והגנים ורת"ם, רשת תצפיות מידע.
רוזנפלד, א' ואבישר עדינה. 2009. תמרוץ חקלאות ידידותית לסביבה בעמק חפר. מסמך עמדה ראשוני, טיוטה 2. מוגש למועצה האזורית עמק חפר ולמכון דש"א. 35 ע'.
רשות הטבע והגנים. מאגר נתונים ממוחשב לתצפיות בבעלי-חיים ובצמחים בישראל.
שקדי, י' ושדות, א'. 2000. מסדרונות אקולוגיים בשטחים הפתוחים - כלי לשמירת טבע. פרסומי חטיבת מדע, רשות הטבע והגנים.
שמידע, א' ופולק, ג'. 2007. הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך א'. 495 ע'. הוצאת רשות הטבע והגנים.
תכנית אב לפתוח בר-קיימא, מועצה אזורית עמק חפר, מסמכי מדיניות, טיוטה לדיון. אורבניקס בע"מ, דצמבר 2008. 200 ע'.